

אוקטובר 2023

דו"ח פעילות מדרשת אדם בשנת תשפ"ב – 2022-2023 31.8.2023 – 1.9.2022

לחברי וחברות מדרשת אדם שלום,

דו"ח זה נשלח בעיצומו של מאבק על דמותה של הדמוקרטיה הישראלית, וביום המשלוח בעיצומם של ימי מלחמה קשים. הדוח הוכן בספטמבר 23' ומתייחס לפעילויות שהתקיימו בשנת תשפ"ג.

וויכוח ניטש בימים אלו על המבנה המשטרי הרצוי, על המנגנונים לקבלת החלטות, על יחסי דת ומדינה, על הדרכים למינוי שופטים, על מקומה של מגילת העצמאות כמסמך מכונן, על הצורך בחוקה ועוד. האפשרות של אזרחי המדינה לקבל החלטות במצב זה מחייבת הבנה של עקרונות הדמוקרטיה ושל המחלוקות שהן פנים משטריות מול אלו המסכנות את אופי המשטר. תוכניות המדרשה נדרשו בשנה זו באופן מיוחד ואנו ניסינו להיענות במשאבים העומדים לרשותנו לצורך זה ההולך ומתפתח.

הושקעו מאמצים רבים בגיוס משאבים מתורמים, מקרנות ומתשלומים עבור הפעילויות שקיימנו. אנו תקווה שההתעוררות האזרחית אותה רבים מאתנו חשים, תביא למודעות הולכת וגדולה לכך שאין דמוקרטיה בלי חינוך לדמוקרטיה ושנוכל להעמיד לרשות המערכות השונות את התוכניות שפיתחנו במשך למעלה מ-3 עשורים. אנו גאים וגאות לדווח שסיימנו את שנת הכספים 2022 ללא גרעון וכך גם צפויה להסתיים שנת 2023.

תקציר עיקר הפעילויות בשנת 2022-2023

- קורסי הכשרה להנחיית דמוקרטיה בשיטת מדרשת אדם "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה"** – השנה התקיימו שלושה קורסים בירושלים ובהם הוכשרו 55 אנשי חינוך ופעילי החברה האזרחית. מנחים. ות אלו וכאלו שהוכשרו בשנים קודמות הצטרפו לצוות המנחים/ות של המדרשה וחלקם הנחו פרויקטים השנה.
- פעילויות במערכת החינוך** – בפעילויות השונות במערכת החינוך השתתפו 6,200 תלמידים ותלמידות, מורים ומורות. בזכות המימון של הקרן לירושלים, התקיימו פעילויות מגוונות עם 14 בתי ספר יסודיים ותיכונים יהודים וערבים במזרח ובמערב ירושלים (כ-4,700 משתתפים ומשתתפות בתוכניות השונות בירושלים). מדרשת אדם נכללה השנה במאגר תוכניות הגפ"ן של משרד החינוך עם שלוש תוכניות מרכזיות לבתי הספר העל יסודיים ולבתי הספר היסודיים. התקיימה פעילות עם 9 בתי ספר יסודיים ותיכונים במימון תקציבי הגפ"ן (חט"ב רבין תל מונד, תיכון מפתן ארז הרצליה, יסודי חאמד אבו-רביעה כסייפה, תיכון עווד קדימה צורן, יסודי טבע הדברים ת"א, הדמוקרטי חדרה, בית חינוך קהילתי גאולה ת"א, יסודי ויתקין עמק חפר, חוות-בר צרעה). במסגרת ימי עיון ארציים לעובדי הוראה קיימנו סדנאות והשתלמויות לשתי קבוצות של גננות/מתכללות במרכז ההדרכה בשלומי ולשלוש קבוצות מעורבות של רכזים חברתיים ומנחי מועצות נוער של מנהל חברה ונוער במחוז חיפה.
- פעילויות במסגרת החברה האזרחית וקורסים שונים** – במסגרת זו נוצרו שיתופי פעולה עם ארגונים חברתיים ומוסדות אקדמיים. התקיימו זו השנה השלישית קורסי הכשרה לבני נוער מאופקים למנהיגות חברתית דמוקרטית בשיתוף עם ארגון חוסן קהילתי אופקים (התקיימו בירושלים ובאופקים); סדנאות לרכזי ומדריכי נוער בסיכון בירושלים במסגרת תוכניות הנוער, היחידה למעורבות חברתית, האוניברסיטה העברית; סמינרים להכשרת מנהיגות דמוקרטית בדואית לשתי מכינות בוגרים של כוכבי המדבר מכינות: מכינת הנשים "ראידאת" ומכינת הגברים "החממה"; ימי עיון לסגל האקדמי ולסטודנטים. יות במכללת סמינר הקיבוצים; הכשרה והשתתפות בוועדת ההיגוי של מרכז התוכן והקיימות במרכז ציפורי; שני ימי עיון לצוות "תנועה ישראלית" ארגון שפועל לחיזוק הדמוקרטיה המקומית בקהילות השונות ולבניית אמנה חברתית. קורס מקוון בנושא פמיניזם

לקבוצת נשים בשיתוף מחלקת החינוך של המועצה האזורית משגב; סדרת הרצאות וסדנאות למנהלי ועובדי אגונים עיסקיים להיכרות עם שיטת מדרשת אדם ולקידום שיח מכבד בעת מחלוקת, ביוזמת יעל גבירץ מובילת Social Impact ב-מקאן תל אביב; החל מאפריל 2023 המדרשה השתתפה בימי עיון של #מאבק החינוך, בגימנסיה הרצליה, בחוות בר במטה יהודה, ובמושב הבונים. במסגרתם הועברו הרצאות וסדנאות הדגמה בנושא: ניהול דיון קונפליקטואלי בנושאים דמוקרטיים שנויים במחלוקת בכיתה. המדרשה תשתתף בימי עיון נוספים גם במהלך השנה הקרובה. ימים אלו הניבו הזמנה להרצאות בתיכון הרצוג בכפר סבא ובתיכון האזורי בבית הספר מעיין השחר (100 משתתפים בכל בית ספר).

4. **פיתוח תוכניות חדשות** – התוכניות החדשות באות לתת מענה אקטואלי ועדכני להבהרת הרעיון ומושגי היסוד הדמוקרטיים השנויים במחלוקת בימים אלו. תכנית ראשונה היא "פודקסט – דמוקרטיה מתחילה בחינוך", הכוללת סדרת פודקסטים, שכל אחד מהם עוסק בעקרון דמוקרטי אחר, המיועדים לאנשי חינוך והוראה ולבני נוער. הפודקסט מבוצע בשיתוף עם ד"ר קרן קטקו איילי. כל פרק מלווה במערך שיעור שניתן להורדה ויוצעו השתלמויות כיצד לעשות שימוש במדיום זה. לתכנית זו הצלחנו להשיג תרומות והפרק הראשון יועלה בקרוב, בכפוף לאירועים. תכנית שניה: "דמוקרטיה במשבר – פעילויות בנושאים אקטואליים לדיון בכיתה" התוכנית מתייחסת לעשרה נושאים לדיון בכיתה, על הסוגיות הדמוקרטיות המרכזיות העומדות על הפרק. לכל אחד מהם מוצעת פעילות אחת או שתיים ורקע תיאורטי קצר. חלק מהפעילויות כבר פורסמו והועברו למאות אנשי חינוך. החוברת המלאה תועלה למדיה במהלך אוקטובר 2023 בכפוף לאירועים. החוברת פותחה בזכות תרומת משרד עו"ד מיתר. יוזמה נוספת בעקבות המשבר המשטרי הייתה "פוסטר אותיות הדמוקרטיה" פרויקט משותף עם ד"ר קטקו איילי. פוסטר עם אותיות הא' ב' שכל אחת מהן מתייחסת להיבט חברתי דמוקרטי. פוסטרים אלו נשלחו לבתי הספר ברחבי הארץ.

5. **פעילות בינלאומית** – השנה קיימנו ארבעה קורסים בינלאומיים מקוונים במסגרת הפלטפורמה – **Betzavta** "Online Academy", וקורס אחד פנים אל פנים בגרמניה. הקורסים המקוונים עסקו בנושאים: מגדר ופתרון סכסוכים, חינוך לדמוקרטיה ודמוקרטיזציה במערכת החינוך, קו-הנחיה של קורסים בנושא חינוך לדמוקרטיה ולשלום, חינוך לדמוקרטיה בגיל הצעיר. קורס בן ארבעה ימים אינטנסיביים למנחים ותיקים בנושא: מודלים דמוקרטיים לאקטיביזם חברתי. התקיים במכון שטריסמן באד בונסן. בעקבות הקשר רב השנים עם ד"ר אנדרה באייר מהאוניברסיטה הטכנית בברלין ומספר שנות הנחייה משותפת עימו, הוחלט להוציא לאור ספר שיחות על חינוך לדמוקרטיה. תהליך הכתיבה בעיצומו והוא צפוי לצאת לאור במהלך 2024.

ולבסוף, אנו גאים וגאות לספר כי במאי 2023 ד"ר אוקי מרושק-קלארמן קיבלה ד"ר לשם כבוד מאוניברסיטת Middlebury Institute of International Studies, מונטריי קליפורניה ונשאה את הרצאת האורח המרכזית בטקס רב-משתתפים. אנו מודים לפרופ' אבנר כהן, אשר חיבר ביננו לבין מידלברי.

היעדים והחזון לשנים הבאות:

- הכשרת דור חדש של מנחים ומנחות בתחום החינוך לדמוקרטיה ולשלום מגיל הגן ועד שיבה בשיטת ההנחיה שלנו "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה".
- פיתוח תכנים חדשים הקשורים בסוגיות האקטואליות המעסיקות בימים אלו את החברה הישראלית ופיתוח מתודות חדשות לתיווך הידע הדמוקרטי לאזרחי מדינת ישראל (פודקסט, וכד')
- שיפור היכולות של המורים והמורות לקיים שיח דמוקרטי בכיתות על הסוגיות האקטואליות.
- הכנסת התכנים שלנו למספר רב ככל האפשר של מוסדות חינוכיים ומוסדות להכשרת מורים. לצורך זה נצטרך לשנות חלק מאסטרטגיות הפניה שלנו לקהלים השונים.

- העברת הידע הרחב בתחום החינוך לדמוקרטיה ולשלום שהתפתח במדרשה במשך למעלה משלושה עשורים לשותפנו בארגוני החברה האזרחית. התחלנו כבר ביצירת קשרים עם הארגונים האחים, כדי לקיים עבורם השתלמויות ולהעביר להם את הידע הרב שהתפתח אצלנו.
- תהליך השלום תקוע מזה שנים רבות, ויש חשיבות הולכת וגדלה למפגשים בין ישראלים וישראליות, פלסטינים ופלסטיניות פנים אל פנים ובזום. כדי לסכל מגמות של דה-הומניזציה ואובדן אמון באפשרות לשינוי, המדרשה תמשיך, תקיים ותעדכן השתלמויות משותפות לקבוצות משני העמים.
- הרחבה והעמקה של הפעילות הבינלאומית תוך רגישות למגמות הבינלאומיות של יצירת קואליציות ליברליות חוצות גבולות. הגלובליזציה מתרחשת לא רק בתחום הכלכלי, אלא גם בתחום הערכי. הקשר בין המחנכים והמחנכות, אנשי הטיפול והאקטיביסטים בישראל לעמיתיהם בעולם כולו מעשיר את השיח המקומי, תורם לעלייה במעמד המקצועי של העוסקים בתחום ואולי אף יאפשר הגנה טובה יותר על הדמוקרטיה הליברליות.

בברכה לימים טובים יותר של שיתוף, שוויון וסולידריות,

ד"ר אוקי מרושק-קלארמן, מנכ"לית;

סאבר ראבי ותמר גרידינגר מנהלי התוכניות החינוכיות; יולנדה גרינהוט, מנהלת פרויקטים ופרסומים; רות אבנשטיין, מנהלת תקשורת וגיוס משאבים; איימן פוואקה, גרפיקה ומדיה.

נודה לכל אחת ואחד מכם אם תוכלו להמשיך בתמיכתם החשובה כל כך בימים אלו ואנו מבטיחות ומבטיחים לעשות את המיטב עם תרומות אלו.

[/http://www.adaminstitute.org.il/donate_he](http://www.adaminstitute.org.il/donate_he) לתרומה:

קורסי הכשרת מנחים/מנחות בשיטת מדרשת אדם "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה"

משבר הדמוקרטיה המתמשך בחברה הישראלית והחרפת האלימות והקיטוב בין הקבוצות השונות מעלה מחדש את הצורך האקוטי בחינוך לדמוקרטיה במרחבים השונים ובהכשרת אנשי מקצוע בתחום. צורך זה עולה בקנה אחד עם החזון של מדרשת אדם – להכשיר אנשי חינוך שידעו להנחות ולעשות שימוש מקצועי ברמה גבוהה במגוון התוכניות שנכתבו במדרשה במשך עשרות שנים. תהליך זה החל בירושלים כבר בשנת 2019, במסגרתו התקיימה סדרה של קורסי מנחים להנחיית מפגשי יהודים וערבים, קורסים להנחיית קבוצות רב תרבותיות וקורסים להנחיה של תוכניות בסיס לחינוך לדמוקרטיה ולשלום. רובם התקיימו בירושלים (בתמיכת הקרן לירושלים) ואחרים התקיימו בכפר קרע. עד היום השתתפו בקורסי ההכשרה כ-180 נשים וגברים – יהודים וערבים המגיעים מתחומי עיסוק שונים ומגוונים: אנשי חינוך במערכת החינוך הפורמלית והבלתי פורמלית, פעילים ופעילות בארגונים חברתיים, עובדי המינהל הציבורי ועוד. חלקם השתלבו והנחו פרויקטים של מדרשת אדם במהלך השנה. אנו מבקשים להרחיב שני תהליכים אלו אשר מהווים את ליבת החזון שלנו – קורסי הכשרת מנחים ומנחות חדשים, רבים ככל האפשר.

תוכנית ההכשרה להנחיית קבוצות של מדרשת אדם כוללת שלושה שלבים, כל שלב 30 שעות לימוד (סה"כ 90 שעות). השנה התקיימו קורסים של שלב א' ושל שלב ב'.

קורסי הכשרה להנחיית קבוצות לחינוך לדמוקרטיה בשיטת מדרשת אדם – שלב א'

השנה התקיימו שני קורסים לשתי קבוצות במרכז ציפורי ביער ירושלים, בהם השתתפו 40 נשים וגברים, יהודים וערבים, דתיים וחילוניים. הראשון התקיים בדצמבר 2022 + מרץ 2023 והשני התקיים ביולי 2023.

הקורסים שילבו לימוד עיוני בתהליך קבוצתי-חוויתי בשיטת ההנחיה של מדרשת אדם – "בצוותא – המרת קונפליקט בדילמה". נלמדו מושגי יסוד דמוקרטיים לצורך הבנת תהליכים קבוצתיים ותהליכים חברתיים בחיי היומיום אשר עסקו בנושאים, כמו: אקטיביות ופסיביות בתהליכי קבוצה דמוקרטיים; היכרות עם סוגים שונים של שוויון; שוויון בין פרטים ובין קבוצות – דילמת היסוד של קבוצות מפגש; זכויות מיעוטים בקבוצה; יחסי רוב ומיעוט; ועוד. לדעתנו, יש משמעות להבנת השפה הדמוקרטית ולשילובה בהנחיה (שהייתה חידוש אמיתי עבור מרבית המשתתפים. ות), משום שהדבר מהווה כלי והזדמנות ליצירת מרחב אזרחי שווה ומשותף בקבוצה, מקדם תודעה אזרחית של חבריה ומעודד אותם לבחון את המציאות סביבם בכלים אלו. הלמידה הייחודית אפשרה למשתתפים להתנסות בתכני הדמוקרטיה בדרך חווייתית, שדרכה יכלו לבחון את הדברים הלכה למעשה. ההתבוננות הייחודית שמציעה השיטה – ההתבוננות במציאות התרבותית ובמשאביהם של הפרט, תת-הקבוצה והכלל – מהיבטים שונים (חלוקת משאבים, תכנים מותאמים תרבותית וכו'), פתחה לכל אחד ואחת מהמשתתפים לבחון את תפישתו ביחס להתנהלותו הקודמת בעבודתו, ולחשוב על התבוננות ודרכי פעולה שלא נקט בהן עד כה. לדוגמא, עלתה השאלה – איך ניתן לגרום למשתתפים המתקשים ליטול חלק בשיח ציבורי או בכיתה, ולכן בפועל מודרים ממנו – להגיע בכל זאת ולהשתתף בשיח הקהילתי, שהם חלק ממנו. המחשבה כי שיח איננו מתמצה רק בתוכן ובכושר הביטוי של משתתפיו, אלא יש לשים לב למרכיבים נוספים בו – היווה חידוש מרענן למשתתפים. הפעילויות בקורס אפשרו לחברי הקבוצה להיפתח ולדון בסוגיות דמוקרטיות עמוקות, כמו: שוויון, זכויות, יחסי רוב-מיעוט ועוד – בהקשר תיאורטי ובהקשרים אישיים וקבוצתיים – מה שסייע להם לחזק את הקשרים והחיבורים הבינאישיים.

המשובים החיוביים של המשתתפים והמשתתפות בקורסים ההתייחסו למספר היבטים: לתכנים המגוונים והמעניינים; לתהליכים שחוו בקבוצה, ולהפתעה כשהם גילו שערכי הדמוקרטיה הבסיסיים מהווים כר פעולה

ללמידה משמעותית; עד כמה קיימת הקבלה בין התהליכים שהתפתחו בקבוצה לבין התהליכים שקורים בחוץ; לגיוון במתודות והלמידה החווייתית שאיפשרה את הלמידה באופן מהנה ואקטיבי שמאוד רלוונטיות ללמידה של התלמידות והתלמידים הצעירים; לתנאים הפיזיים בקורס ולמנחים; ועוד.

להלן מספר תגובות, מתוך המשובים של המשתתפות.ים:

"נתראתני, למדתני; מאוד נהנית מהפעילויות, וכיום יש לי ארגון כלים גדול יותר; היה נעים לי לחוות את הפעילויות בצמח, לפני שאלב ואצבי אותן"; "הקונפליקט, הדינמיקה והמבנה האקטואלי - האיר לי התבוננות חדשה"; "הפעילות הפתוחה שהעברתי לקבוצה, כבר ערכתי סינון, כשנתתי למשתתפות.ים בחירה עצמאית וחופשית"; משתתף יהודי ציין "כי הוא גילה פצצה ידע צמוקים לגבי ההיסטוריה האישית והקבוצתית של הפלשתינים - מצמד האנרגיה הצרביה בישראל והתושבים בירושלים וצד. ולא ידע איך ניתן להשלים את הפער הזה במגבלות הזמן"; משתתפת יהודייה אחרת ציינה "כי מאחורי שלל מפגשים דו-לכאומיים, אק ההזדמנות שניתנה לה כאן הייתה שונה בכך שהגיעה ממקום אחר, שאיפשר לה ליצור אנושי מחד ומעבר, ודע שיש שפתח צרכי חשיבה 'כבויים' אשר חשבים ביצור אנושי החינוכית שלי, ואני מודה לקבוצה על הכנות והאוטנטיות"; מורה סיפרה "כי חוותה שנתיים של גזענות מצד תלמידים והורים, והשתתפות בקבוצה כזו - זה סוג של ריפוי עבורי."

הביקורת המרכזית על הקורס הייתה על אורך יום הלמידה והאינטנסיביות שלה.

לסיכום הקורס, הצענו לצוותים ליווי תכני ותהליכי, במידה והם בוחרים לעשות שימוש במתודות שנחוו בקורס. כבר היום יש פניות רבות מאוד להשתתף בקורס כזה ובקורסי המשך. במהלך שנת תשפ"ד נקיים קורסים דומים.

קורס להנחיית קבוצות שלב ב' - הקשר בין חינוך לדמוקרטיה לפתרון סכסוכים

בקורס שלב א' נלמדו שני השלבים הראשונים של שיטת ההנחיה של מדרשת אדם "בצוותא - המרה של קונפליקט בדילמה". בשלב זה נלמדו מושגי יסוד דמוקרטיים להבנת תהליכים קבוצתיים ותהליכים חברתיים וככלי הנחיית ליצירת מרחב שוויוני ומשותף. בקורס שלב ב' התמקדו בלמידה ובהתנסות בשלב השלישי של השיטה - כיצד לעבור ממצבי דילמה לפרקטיקה יצירתית, באמצעות לימוד ותרגול שיטות לפתרון סכסוכים. במסגרתו נלמדו כלים רלוונטיים להתמודדות עם קונפליקטים בקבוצה ומחוצה לה, תוך שימוש בעיקרון ההכרה בזכות השווה לחירות של כל המעורבים בסכסוך - פרטים וקבוצות. (התנסות אישית וקבוצתית בתהליך הלמידה).

בקורס השתתפו 15 אנשים מרקעים שונים במערכת החינוך הפורמאלית והבלתי פורמאלית, יהודים וערבים שהשתתפו בקורסים קודמים של שלב א'. תהליך הלמידה בקבוצה חשף את המשתלמים לארבעת השלבים של פתרון הסכסוך. במהלכו, המשתתפים.ות התייחסו למגוון סכסוכים בחיי היומיום האישיים, המקצועיים, הלאומיים והתרבותיים שלהם. חברי וחברות הקבוצה קיימו דיונים מעמיקים והעלו פתרונות יצירתיים, שציידו אותם מחשבתית באפשרויות חדשות להתמודדות עם האתגרים בשטחי הפעולה שלהם.

בסיכום, כל המשתתפים/משתתפות אמרו שהקורס היה משמעותי, מלמד ומעמיק. להלן כמה ציטוטים מהמשובים בכתב שהתייחסו: לתכנים, לקבוצה, לתהליכים, להנחיה, לתנאי הקורס והאם מעוניינים בקורס שלב ג'.

"תכנים חשובים ומצויינים, מתואצתים ומובאים בדואמאות - דע מהצולף ודע מהמשתתפים. אכן התרחשו תהליכים בתוך הקבוצה ודע פנימיים לפרטים עצמם - וזה דבר לא מובן מאליו ליצר טרנספורמציות. על הקבוצה - קבוצה נפלאה של אנשים מצויינים אשר ציסקט בחיים המקצועיים והאישיים מצויינים מבחינת הנהגויות המורכבות והצלולות. כאופן שהיו חסרים יותר פלסטיות בקבוצה. צוות מוצלח המשלים אחד את השני. מחדדים אי-בהירויות, מאתגרים ונצימי מלך ומנחים בתיאום אחד עם השני. מאוד מצויינת להשתתף בקורס שלב א' במרכז ציפורי". היא הביעה שביצות רצון מהתנאים הפיסיים.

התכנים היו מרתקים. הרחבה מצויקה של שלב א'. התהליכים היו צמוקים ולציתים הרגישו אינטנסיביים מדי אבל האינטנסיביות תורמת לחוויה. עם זאת ההפנמה הזמן קצר וצמום - מאתגרת. המנחים הצבירו את החומר

בצורה בהירה וצלר כשביקשנו הבהרות. שני חלקי הקורס התחברו. תנאי הקורס טובים הן מהחינת הכיתות, הטבע והן מהחינת האוכל. מצוניינת בשלב ג'.

"צילפה צמורה ומשמעותית לשיטה, המשך נכון ומדויק לשלב א' שהתמקד בהכרות עם צרכ השוויון. תהליכי קבוצה משמעותיים. הייתי רוזה שהשתתפם יתנסו בהנחיה. מנחים נהדרים, מושלמים. תנאי הקורס מצויינים. אני מצוניינת בקורס שלב ג'."

"התכנית היו מצויינת. הקורס היווה צלייית מדרגה והיה כרמה גבוהה והיה מאוד אינטנסיבי (צריק יותר הפסקות). קבוצה מצויינת שווה להשקיע מאמצים באיתור יותר משתתפים מהמלצר הצרבי. מצוניינת בקורס שלב ג'."

"מאוד נהניתי ומחתי שהתכנית כולו הפעם את שלב ניתוח הצמדה, הצרכים, הפתרונות בקונפליקט - אפשר היה לראות ממש איך זה מחולף שינוי בהנהגה של "הצד השני" בקונפליקט. המודל התבהר מאוד גם בזכות הדיונים וההרצאה של אוקי. הקבוצה התפתחה מאוד מהחינת היכולת לצרור ולהתבונן בתהליכים תוך כדי התרחשותם. המשויינים היו מאוד מצויינים ואנשים שיתפו והתייחסו מאוד ברצינות לצורך בחקירה עצמית ובפתיחות. היכולת לקבל החלטה באופן דמוקרטי וסקולר במקום תחרותיות התפתחה עם ההפצלות. הקבוצה היתה מאוד טובה! כולל היו פתוחים ושיתפו והיתה אוירה מאוד חיובית ואפילו הומור שתרם לציבוס החברתי. למרות שהיו רק שתי נציגות של המלצר הצרבי הן היו מאוד משמעותיות ומיוחדות, כל אחת בפני עצמה, בהיבט החברתי שהיא מביאה. היתה תחושה של כימיה ופתיחות מצד המנחים שבאמת הקשיבו למשויינים שלנו ושינו יתוק כדי תנועה בתוך מהלך הקורס מתוך רצינות והנהגה לצרכים ולתכנית שהוצלו דיונים בקבוצה. היתה לי חוויה מצויינת ומלמדת. אשמח להשתתף בקורס של ג'."

תכנית חשובה מאוד ורלוונטיי. שיטה מצויינת לפתרון סכסוכים היה צריק עוד יום כדי שנוכל עוד לתרגל. קבוצה נהדרת, אנשים אינטליגנטיים, נצימיים, כייפיים. היה מאוד חסר יותר משתתפים צרביים. המנחים טובים מאוד, סבלניים, מקבלים, מקשיבים ומשקפים. תודה רבה מקרב לב. תנאי הקורס טובים. מצוניינת בשלב ג'.

אנו רואים חשיבות גדולה לקיים את כל תהליך הלמידה על שני שלביו, ומזמינים וממליצים לכל המשתתפים אשר עוברים את שלב א', להגיע גם לקורסי ההמשך שלנו. גם בשנת הלימודים הקרובה נקיים קורסי שלב ב' ונקבע מועדים גם לשלב ג'.

פעילויות במערכת החינוך

פעילות מדרשת אדם בבתי הספר היהודים והערבים בירושלים בשנת הלימודים תשפ"ג התקיימה הודות לתמיכתה רבת השנים של [הקרן לירושלים](#), ואנו מודים לה על כך.

מדרשת אדם נכללה השנה במאגר תוכניות הגפ"ן של משרד החינוך עם שלוש תוכניות מרכזיות לבתי הספר העל יסודיים ולבתי הספר היסודיים. בתי ספר רבים פנו אל המדרשה לקיים פעילויות עם התוכניות שפורסמו והמימון נעשה מתקציבי הגפ"ן. כמו כן התקיימו סדנאות והשתלמויות מחוזיות של משרד החינוך ששולמו באמצעות טלדור.

פעילות בבתי ספר יסודיים ותיכונים בירושלים המזרחית

יסודי אלסופארא שועפט לבנים ב', שועפט: ביי"ס חדש שהוקם לפני שנה והמדרשה קיימה בו פעילות לאורך כל שנת הלימודים. בשנה קודמת הפעילות התמקדה בגיבוש הצוות של בית הספר, חלקם וותיקים שבאו כקבוצה מרואד אל קודס וחלקם חדשים. השנה הצטרפו עוד מורים ומורות חדשים והיה צורך לתת מענה ולהתייחס לפערי הידע בתחום לימודי הדמוקרטיה ובתחומים אחרים, שיש בין המורים החדשים והוותיקים. התקיימה פעילות לאורך כל שנת הלימודים בשלוש מסגרות: צוות המורים/מורות הפעילות התמקדה ביצירת שותפות וגיבוש של עבודת הצוות, לצד המשך ההדרכה וההנחיה של המורים בתכנים הדמוקרטיים והדרכה ספציפית למורים החדשים לסגירת פערי הידע. ליווי ויעוץ למנהלת בסוגיות הקשורות לבנייה וגיבוש צוות וותיק וחדש, התמודדות עם הורים בעניין

תלמידים משולבים בכיתות הטוענים שהם מעכבים את הישגי הילדים שלהם, ובניית תוכנית ההכשרה לצוות החינוכי. פעילות ייחודית שהמנהלת מובילה היא עידוד מעורבות הורים בבית הספר והיא הצליחה לגבש שתי קבוצות של אימהות פעילות והן השתתפו בהשתלמות של המדרשה. קבוצת אימהות ותיקה שעברה בשנה קודמת השתלמות בנושא דיאלוג עם הילד/ה בהקשר לחוויות שהוא/היא עוברים בביה"ס. קבוצה זו עוברת תהליך של העצמה ותמיכה כדי שתהיה פעילה ומעורבת בבית ספר. הסוגיות שעלו: איך לשמר את המוטיבציה כדי שתמשיך להיות מעורבות ופעילות? הן העלו מספר חסמים כמו העומס של היום יום שלהן, המצב הרגיש בירושלים. הן העלו דרכים לגיוס עוד נשים למעגל הפעילות שלהן. וביקשו שבעתיד יקבלו מיומנויות למנהיגות נשית מותאמת לחברה שלהן. הסדנאות שהועברו לקבוצת האימהות החדשה המתמודדות עם קשיים בחינוך הילדים שלהן. קבוצה זו עוברת תהליך חיזוק הקשר בין לבין הילדים תוך כדי הבהרת הגבולות לילדיהן. חלק מהאימהות הצביעו על הקושי שלהן להציב גבולות לילדיהן.

בסוף שנת הלימודים המנהלת וצוות בית הספר הביעו את הערכתם הרבה לתהליכים הפדגוגיים שהתקיימו ובמיוחד לשיטה של מדרשת אדם להנחיית הנושא, אשר שיפרו באופן משמעותי את האווירה ועבודת הצוות החינוכי. הועלתה בקשה להעמיק ולהרחיב את מיומנויות ההנחיה של המורים והמורות במיוחד של הצוות המוביל במסגרת השתלמות ייעודית לכך. הוצע למנהלת ולצוות הבכיר להצטרף לקורס הנחיית קבוצות שהמדרשה קיימה ביולי האחרון כדי שיחוו את הלמידה והכלים במסגרת למידה משותפת של יהודים וערבים. ואכן הם הצטרפו לקורס: המנהלת ועוד שלושה מורים ומורות. לבקשת המנהלת, בשנה הבאה מתוכננת השתלמויות הכשרה לצוותים בעיקר במיומנויות הנחיה בשיטת מדרשת אדם.

יסודי לבנות שועפט: בי"ס ממלכתי שרוב התלמידות שלו מגיעות משכונות עניות בשועפט. תוכנית הפעילות גובשה לאחר פגישות וישיבות עם המנהלת ועם צוות המורות. הנושא המרכזי שבית הספר מקדם הוא העצמת התלמידות בדגש על זהות ושיוכות קהילתית. כמו העבודה על האישיות של התלמידה בהקשר החברתי קהילתי, הנגשת התלמידות לזכויותיהן בכלל ובחברה שלהן בפרט תוך כדי הבנת ההקשר החברתי.

התקיימו פגישות ייעוץ וליווי למנהלת שעסקו בסוגיות: שיפור יחסי בית הספר עם הקהילה - הצעת מעורבות לאימהות בין כותלי בית הספר; איך לתת סיוע לתלמידות שמגיעות ממשפחות שמצבן קשה; ועידוד מוטיבציה לחלק מהמורות: תפקיד המחנכת כשליחות ולא רק כמקצוע או עבודה.

הנחייה והדרכת המחנכות ביישום בכיתות: הוכנו מערכי שיעור מותאמים בכל אחת משכבות הגיל, הושם דגש על עקרון דמוקרטי אחר. התקיימו פגישות הדרכה וליווי למחנכות של כל שכבת גיל ביישום מערכי השיעור בכיתה. התקיימו דיונים על אופי העברת הסדנאות, וייעוץ ברמת התוכן וברמת המתודות להעברתן. התוכנית שהותאמה לכל שכבת גיל עסקה באחד העקרונות הדמוקרטיים: כיתה א' - הכרה בזכות השווה לשונות; כיתה ב' - מהי דמוקרטיה? הסכם הוגן; כיתה ג' - רוב ומיעוט; כיתה ד' - זכויות; כיתה ה' - החוק; כיתה ו' - פתרון סכסוכים. לרוב נצמדנו לתוכנית שהוסכם עליה בהתחלת השנה. מדי פעם נכנסו שינויים בעקבות אירועים מסוימים, כמו דגש על זכויות נשים לקראת אירועי יום המשפחה ועוד. היו גם קשיים ביישום, חלקם קשיים אובייקטיביים שקשורים לעומס המוטל על המורות; וחלקם נבעו מהעובדה שרוב הפגישות היו שכבתיות וחלק מהמורות היו צריכות פגישות פרטניות כדי לעסוק בבעיות הספציפיות בהן הן נתקלות בכיתה.

בשיחת הסיכום עם המנהלת וצוות הרכזות הובעה הערכה רבה לתוכנית והתהליכים שעובר בית הספר ובמיוחד לשיטת ההנחיה של המדרשה שסייעה לקיים שיח פתוח ומעמיק עם התלמידות ובין צוות המורים/מורות. בשנה הבאה הם מעוניינים להמשיך את התהליך ולהתמקד בהדרכה פרטנית יותר של המחנכות בבית הספר.

יסודי עיסאווייה בנים: מנהל בית הספר עיסווייה בנים היה בקשר עם המדרשה החל מסוף שנה שעברה ודובר על הכנסת שני נושאי פעילות בבית הספר: הכשרת 15 מורים/מורות בתוכנית שתעסוק בתכנים ערכיים חברתיים בדגש על כלים פדגוגיים להעברת מערכי שיעור בכיתות; נושא שני הוא ליווי רכזים בפעילות מועצת התלמידים. באפריל ובמאי נערכו מספר ישיבות עם מנהל בית הספר והרכז והוצגה התוכנית שהותאמה לבית הספר. אולם, בשל לחץ הלימודים והעומס הרב שהוטל על המורים לא התאפשר לקדם פעילות בשנה לימודית זו. הוסכם כי בשנה הבאה המדרשה תעביר השתלמות מורים בנושא מועצת תלמידים והדרכה לצוות הרכזות בנושא.

יסודי אל-עומרייה, העיר העתיקה: מנהל בית הספר הביע עניין בתוכנית המדרשה "אלף בית בדמוקרטיה". התקיימו מספר פגישות בהן הוצגה התוכנית והנושאים והוצגה תכנית השתלמות למורים/מורות של בית הספר שתעסוק בתכנים ערכיים חברתיים בדגש על כלים פדגוגיים להעברת מערכי שיעור בכיתות. תחילה דובר על כך שתתקיים השתלמות מבוא בתחילת יולי, אולם בסופו של דבר הוסכם כי בשנה הבאה המדרשה תקיים את ההשתלמות מורים/מורות בנושא חינוך לדמוקרטיה לתלמידים.

יסודי אלוואחה, שועפט: יסודי אלוואחה הוא בית ספר לתלמידים עם צרכים מיוחדים בגילאי 6-12. בעקבות שיחה עם מנהל בית הספר ששמע על המדרשה ממנהלים אחרים, התקיימו מספר מפגשים לבחינת אפשרות קיום השתלמות מורים/מורות של בית הספר לעיסוק בנושאים חברתיים ערכיים. בפגישות הוצעה תוכנית השתלמות למורים בנושא זכויות חברתיות ממבט של החינוך המיוחד. בעקבות פגישות אלו התחלנו בהכנת תוכנית מותאמת לצוות הספר. בתחילת השנה הבאה נקיים פגישה נוספת לבדוק אם אכן התוכנית רלוונטית והמורים מעוניינים להשתתף בה. בסוף השנה היתה פניה נוספת מבית ספר לחינוך מיוחד לילדים אוטיסטים בבית חנינא (גילאים 6-21) לבדוק אפשרות לקיים השתלמות לצוות החינוכי והטיפול במקום.

חט"ב שועפט בנות: המדרשה מקיימת פעילות בבית הספר מספר שנים ברציפות וגם השנה המשכנו בפיתוח וקידום תהליכים בית ספריים. השנה הפעילות התמקדה בהנחיה וליווי הרכזות החברתיות שמלוות את פעילות מועצת התלמידות, הצוות הפדגוגי והמנהלת. הבסיס להמשך הפעילויות היו ההתאמות שנעשו בשנה קודמת והגדרת מטרות ברורות ביצוע המותאמות לצרכים של בית הספר ולאקטואליה. כל הפעילויות היו מתואמות עם המנהלת והתקיימו פגישות ייעוץ ותכנון משותפות בנושאים שונים שעסקו בפתרונות למורות להקל על העומס עליהם ועידוד המוטיבציה של המורות הוותיקות להכניס מתודות חדשות, השפעת המצב הפוליטי והבטחוני על התלמידות ועל הצוות ושיפור היחסים עם ההורים.

מועצת התלמידות – ליווי והדרכה של הרכזות: הפעילות התמקדה בקריטריונים לבחירת המועמדות למועצת התלמידות שיהיו תקפים לקראת הבחירות שבפתח ומתן הזדמנות שווה לכולן להגיש את מועמדותן.

הצוות הפדגוגי - מטרות תהליך העבודה עם הצוות הפדגוגי היו לדון לעומק בערכים ובסוגיות שהמורות מתמודדות איתן; לתת מענה לבעיות שהמורות מעלות בהקשר הערכי- חינוכי; ולהחליט על הפעילויות הנדרשות לצוות בהמשך. הדיונים בצוות עסקו בשני היבטים מרכזיים: גיבוש הערכים שיש להתמקד בהם - כבוד, תרבות הדיבור, משמעת, הקשבה, שמירה על הרכוש הציבורי, אמינות, כנות וצדק; סוגיות אחרות - הגבולות שמציבים לתלמידות, האלימות בין התלמידות, המוטיבציה ללמוד, השימוש בפלאפונים, תפקיד ההורים בחינוך התלמידות ועוד. הוסכם כי יש צורך להמשיך ולקיים דיונים מעמיקים בסוגיות אלו כדי להגיע למסקנות ולתוכניות התערבות בנושאים שנדונו. דוגמה: הכנת מערכי שעות מחנכות בנושא הרשתות החברתיות, במטרה לעודד שימוש חיובי בתכנים ברשתות, ללמד צפיה ביקורתית ברשתות וללמד איך לרסן את עצמנו בשימוש המוגזם ברשתות ולעודד פעילויות חברתיות חלופיות בקרב הבנות.

בפגישת סיכום עם המנהלת והצוות הובעה הערכה להנחיה, הליווי וההדרכה של צוות המדרשה בבית הספר ולהתאמת התכנים לצרכים הספציפיים של בית הספר. הוסכם להמשיך בשנה הבאה ללוות את רכזות מועצת התלמידות, הצוות הפדגוגי ולהמשיך בליווי שוטף למנהלת.

חט"ב ראס אל עמוד לבנות: המדרשה מקיימת פעילות בבית הספר מספר שנים ברציפות המאפשרת לקדם תהליכי דמוקרטיזציה בבית הספר באופן הדרגתי ולבנות מסגרות מתאימות ליישומם. הפעילות השנה כללה ליווי וייעוץ למנהלת בית הספר לתכנון ובניית תכנית פעילות עם הצוות, סוגיות פדגוגיות ועוד, הכשרת צוות המורות וליווי עבודתן בכיתות, הדרכה וליווי של הרכזות ומועצת התלמידות בתהליך הקמת קבוצת מנהיגות צעירה של שכבת ז' - ח', שעברה סדנאות בנושא פתרון סכסוכים במטרה להקים ועדות פתרון סכסוכים בבית הספר.

בפגישות הליווי עם המנהלת הוכנו פעילויות לגיבוש ושיפור היחסים בתוך צוות המחנכות והמורות; מענה לדילמות פדגוגיות שהועלו בישיבות עם הצוות; תוכנון ישיבות עם ההורים במטרה לקדם שיח מכבד בינה לבינם. המפגשים עם המחנכות עסקו בהתמודדות המחנכות עם סוגיות שיעלו בבחירות מועצת התלמידות; התמודדות המחנכת עם חופש הביטוי בכיתה: גבולות חופש הביטוי ותרבות הדיבור של התלמידות. תיאום ציפיות והתארגנות לקראת שבוע האינטרנט הבטוח ויום האישה הבינלאומי.

הפעילות במסגרת מועצת התלמידות עסקה בשלושה נושאים: הכנה לבחירות למועצת תלמידות (בסמסטר הראשון) עם דגש על עידוד תלמידות שאינן בהכרח בעלות הישגים לימודיים להיות חלק ממועצת התלמידות. ואכן, נבחרו תלמידות שלא היו בעלות הישגים לימודיים גבוהים אבל עם מוטיבציה לפעול לשיפור הנושאים החברתיים בבית הספר. מעורבות זו עודדה אותן בסופו של דבר להגיע להישגים לימודיים טובים יותר. הכשרת מועצת התלמידות להנחית תלמידות (סמסטר שני). הוחלט שחברות מועצת התלמידות יעבירו סדנאות בזוגות בכיתות שלהן ובכיתות יותר צעירות, בשני מועדים בהם בית הספר מקיים פעילות מיוחדת: בשבוע האינטרנט הבטוח (פברואר) וביום האישה הבינלאומי (מרץ). ההכשרה כללה למידה של מיומנויות בסיסיות של הנחיה ולמידה של הנושא אותו הן תלמדנה בכיתות.

הנחית סדנאות בשבוע של האינטרנט הבטוח (פברואר) - הפעילויות התמקדו בהשפעת האינטרנט על ערכי השוויון והכבוד, ועל הזכויות (שם טוב, פרטיות, חופש ביטוי). הן דנו בסוגיית השימוש לרעה ברשתות החברתיות (השיימינג וכד') במיוחד בקרב בנות בחברה הערבית. כל זוג תלמידות הנחה כיתה אחת והמשוב שקיבלו היה טוב. בסיכום הרכזת והמנהלת הביעו את הערכתן לתלמידות. התלמידות דיברו על החוויה היוצאת מן הכלל, כשעמדו מול התלמידות האחרות ועל שיתוף הפעולה של הכיתה כשהעבירו להן את הסדנאות.

הנחית סדנאות ביום האישה העולמי (מרץ): הסדנאות עסקו בנושא השוויון המגדרי, התנהלות הנשים במרחב הציבורי והפרטי. הן עסקו בפער בין ההצהרה שצריך שוויון כדבר טבעי מול ההתנהגות היום יומית בחברה שלהן. תלמידה: "חברה נא לא לראות אדם צעיר צעיר, אלא אדם מסמל מסורת והמנהיג". כל זוג תלמידות הנחה כיתה אחת. התלמידות המנחות דווחו על דיונים לא קלים ודעות שונות ואף מנוגדות איתן היו צריכות להתמודד. במספר כיתות, הדיון היה סביב המושג שוויון מגדרי מול שוויון באסלאם. חלק מהתלמידות רצו זכויות לנשים, אך הן טענו שבאסלאם כל הזכויות של הנשים מעוגנות בדת וצריך להסתפק בזה. אחרות צידדו בשוויון בבחירת בן זוג, שוויון בעבודה, שוויון חברתי (שעל החברה להתנהג שווה לבנים ולבנות). לעומת זאת היו תלמידות שהתנגדו למושג שוויון מגדרי, והציגו עמדה דתית שטוענת שהגברים צריכים להיות הגמונים בחברה, וטובת החברה היא לשמור את התפקידים "הטבעיים" של גברים ונשים. בסיכום שקיימה הרכזת עם התלמידות המנחות, ועם המחנכות, היא דווחה על החשיבות של הנושא ושל הדיונים שהיו בין התלמידות במסגרת מכבדת. חלק מהמחנכות אמרו שיש צורך להמשיך את הדיון בכיתה. והן הקדישו עוד בין 2-3 שעות המנחך לדבר. אחת המורות: "נכון שהיא אכן, אכן"

ככיתה שלי היה חשוב לי לראות איך התלמידות מתדיינות בצורה תרבותית. כולן היו מצורבות בדיון. הן דיברו לעניין; ולאת פצת ראשונה שהדברים קורים בצורה כזו".

מנהיגות צעירה: התקיימו מספר סדנאות לתלמידות שחלקן חברות במועצת התלמידות החדשה, בנושא פתרון סכסוכים. הקבוצה של השנה ביחד עם הקבוצה משנה שעברה הקימו ביחד שלוש ועדות ליישום הלמידה. הן ניסו לפנות לתלמידות שיש ביניהן סכסוך כדי לפתור אותו. בחלק מהסכסוכים הצליחו ובחלקם התקשו. במשך השנה קבוצת המנהיגות קיבלו יותר לגיטימציה בקרב התלמידות, אך עדיין יש דרך ארוכה.

לקראת השנה הבאה, סוכם להמשיך ללוות את רכזות מועצת התלמידות, להרחיב את המסגרת של מנהיגות צעירה, לקיים מספר סדנאות לחדר המורים בנושאים אקטואליים ולעשות ליווי שוטף למנהלת.

תיכון מקיף רוואד אלקודס: בית ספר מקיף החל מכיתה ז' – יב'. מטרתו לשלב בין השמירה על התרבות הערבית לבין הערכים ההומניסטים והדמוקרטים. השנה המשכנו בהרחבה והעמקה בנושא "שייכות וקבלת האחר". הפעילות התמקדה בשתי מסגרות: צוות ניהול ומורים/מורות מובילים; ייעוץ וליווי בבניית תכנית ומערכת שעות לשבוע שיא בית ספרי בסוף מרץ. הסוגיות והדילמות הפדגוגיות והערכיות שנדונות בשתי המסגרות עסקו: **בזהויות** הקבוצתיות (הזהות הלאומית, מגדרית, דתית, תרבותית, גילאית, ירושלמית, משפחתית, המשפחה המורחבת). **הערכים הדמוקרטיים:** הזכות להשתייך, הזכות לחופש, מימוש עצמי, עצמאות, פרטיות ושם טוב, שוויון, חופש הביטוי והכבוד. הדילמות שעלות בהקשר לזהויות - הרצון לחינוך לבניית אישיות עצמאית מיוחדת לתלמיד מול הרצון לחינוך לשייכות קבוצתית כדי לעודד את המעורבות החברתית שלו; הרצון לחנך לתרבות ולמסורת הערבית מול הרצון לחנך לפתיחות ולחופש; מתי זהויות אלו מקדמות ערכים דמוקרטיים ומתי לא.

המורים הצביעו על שלושה נושאים שהיה להם קשה להתמודד איתם: הזהות הלאומית, המגדרית והדתית: חלק הביעו חשש לדון בכיתה בנושא הזהות הלאומית, אחרים טענו שזה אפשרי, אך צריכים להיות זהירים ולא להביע דעות פוליטיות אישיות או מפלגתיות. חלק מהמורים (בעיקר אלה שמלמדים מדעים מדויקים) שיתפו שאין להם מספיק ידע בנושאים. כמו כן דנו בקושי של התלמידים לקשר בין ערכי הדתות עם השלום והסובלנות: המצב הפוליטי וכל מה שקורה באזור משפיע על התודעה של התלמידים לשלילה. מורה: "הדתות באזור הסכסוכיות חלק או מניצ'לקונפליקט, ואנחנו צדיין מחנכים את התלמידים על החשיבות של הדתות שקוראות לכבד את קדושת החיים, שלום וקבלת האחר. מהו השתבש כאן". קושי נוסף שעלה הוא שחלק מהתלמידים וההורים הביעו בשנה שעברה התנגדות לקיים את התוכנית, כי לדעתם בית הספר נועד רק ללימודים ולא לפעילויות לא פורמליות. הועלו רעיונות ומתודות שונות להעברת נושא הזהויות, כמו - סרטונים הרצאות, סיורים, ראיונות שהתלמידים יקיימו ויצלמו עם אנשים רלוונטיים כדי ללמוד את הנושא. בסדנאות עסקנו בעיקר בדילמות בין הזהויות הקבוצתיות לבין הערכים הדמוקרטיים שנדונו מוקדם יותר ובקשיים שהעלו המורים. הקדשנו מספר סדנאות (מתוכם שני ימים מרכזים) לחוות הפעלות בנושא, וללמוד איך מעבירים אותן בכיתות. הסדנאות נבנו בהתייעצות עם הצוות המוביל לשבוע "שייכות וערכי הדמוקרטיה".

בפגישות שהתקיימו עם המנהלת לבניית תכנית לשבוע שיא בית ספרי שמתקיים בסוף מרץ לשכבות ז'-יב': הרציונל וקווים מנחים לשבוע השיא ובעקבות הפגישות עם הצוות המוביל הוכנסו תיקונים. לאחר מכן, נבנתה תוכנית מפורטת עם הצוות שכללו את הפעילויות, ההרצאות, סיורים, סדנאות. וחילקו את העבודה בצוות.

לקראת השנה הבאה סוכם להמשיך את הליווי הארגוני והתכני לצוות המוביל, שתי המנהלות (התיכון וחס"ב) בנושא קבלת האחר, להעמיק ולהרחיב את הנושא; ייעוץ וליווי בבניית תכנית לשבוע השיא בסוף מרץ; לקיים מספר סדנאות בנושא עם צוותי המורים (צוות התיכון וצוות חס"ב).

תיכון עמל – בית חנינא: זו השנה השנייה שמדרשת אדם מקיימת פעילות בבית הספר. הפעילות השנה כללה הכשרת מורים/מורות בשני מסלולים ופגישות ייעוץ וליווי לצוות הניהול. **בפגישות ליווי וייעוץ למנהל** - עסקנו בעיקר בשאלה איך לגרום למורים לקיים שיח ערכי ביניהם ואחר כך עם התלמידים. הכנו ביחד עם הרכזת החברתית את חלקי ההשתלמות השונים. הסוגיות שעלו בפגישות הליווי: איך לייצר תחושת שייכות לבית הספר, במיוחד למורים בעלי משרה חלקית, שמגיעים יום או יומיים בשבוע?; איך לייצר מוטיבציה בקרב חלק מהמורים שיזמו דברים, תהליכים בהקשר הערכי החינוכי בבית ספר?; איך לייצר שיח ערכי משותף בחדר המורים?

התקיימה השתלמות מורים/מורות בהיקף של 30 שעות עם גמול בנושא ערכים וזכויות דמוקרטיות: תכנית ההשתלמות בנושא ערכים וזכויות דמוקרטיות נבנתה על בסיס החלטת צוות בית הספר לעסוק בערכים הבאים: הכבוד, שותפות, כנות, אחריות, ומקצועיות. המטרות של ההשתלמות התבססו על ציפיות וחששות הצוות שהועלו בישיבות משותפות ועיקרן: לבנות תפיסה משותפת עד כמה שאפשר בין המורים בקשר לערכים שיש להתמקד בהם בכיתה ולתת דוגמה אישית. בסדנאות המורים דנו בחשיבות ערך הכבוד מבחינה תרבותית: כבוד למבוגר, כבוד למורה, כבוד לגבולות ולזמן. המורים דיברו על השינוי שמתרחש בחברה הערבית. השפעת הרשתות החברתיות על הערכים: לקראת השבוע של האינטרנט הבטוח, הצוות עבר מספר סדנאות בנושא במטרה להעביר אותן בכיתות. עסקנו בהתנגשויות בין הערכים השונים: ערך חופש הביטוי מול ערך הפרטיות והשם הטוב; ערך חופש הביטוי מול הפחד מענישה "פוליטית" במיוחד במצב הרגיש במזרח ירושלים; נימוסין מול כנות; ערך חופש הביטוי מול דעות דתיות מפלות (התבטאויות גנאי של תלמידים על הנוצרים בחברה הערבית); גבולות חופש הביטוי (התבטאויות פוגעניות בווסטאפים וכד'). סדנאות אחרות עסקו ביישום מערכי השיעור בכיתות ובדילמה האם ואיך המורה יכול להסתפק בשאלת שאלות ולעודד את התלמידים לדבר, ולא ללמד את הנושא הערכי כתוכן לימודי, ולא לתת עצות תוך כדי הסדנה?.

השתלמות וליווי קבוצת מורים מובילה - רכזת חברתית, מורים לאזרחות והיסטוריה: התקיימו מספר פגישות עם צוות שיזמה הרכזת החברתית בנוסף למורה לאזרחות ולהיסטוריה. מטרת המפגשים היא להכין אותם להעביר מספר הפעלות בנושא שוויון וזכויות מהספר "אין דמוקרטיה אחת" שקיבלו בהתחלת השנה. פגישות הליווי כללו סיכום להפעלות שהעבירו והכנה להפעלה הבאה. הקושי של הצוות התבטא בכך שהם לא עברו קורס מנחים כלשהו, ולכן היה צורך בהסברים על מיומנויות הנחיה.

בפגישת הסיכום עם המנהל והצוות הוסכם שבשנה הבאה ימשך הליווי השוטף למנהל בשאלות של ערכים דמוקרטיים בבית הספר. ותקיים השתלמות למורים/מורות בנושא העמקת והפנמת הערכים הדמוקרטיים בצוות וכן יעסקו בנושא פתרון סכסוכים.

פעילות בבתי הספר היהודים במערב העיר

האווירה הציבורית הקשה והקיטוב החברתי גרמו לבתי הספר בירושלים לחשוש להכניס תכנים ופעילויות הקשורות לחינוך לדמוקרטיה מכיוון שהן מזוהות כפעילויות המייצגות צד מסוים במחלוקת על דמותה של הדמוקרטיה הישראלית ומעוררות התנגדויות רבות וחשש אצל צוותי המורים והמורות ושל הורים. הוקדשו שעות רבות לפגישות עם מנהלים ומנהלות, מורים ומורות בבתי ספר חדשים כדי לתכנן ולהתאים את התוכניות, לבנות מערכי פעילות בסיסיים שאפשר יהיה להכניסם לכיתות, על רקע החששות שצוינו.

יסודי מופת רמות אלון: מדרשת אדם מלווה את בית הספר במשך מספר שנים ברציפות והיא הפכה להיות חלק אינטגרלי מתוכנית הלימודים הבית ספרית. השנה התקיימה השתלמות לכלל צוות המורים/מורות והיה ליווי ביישום התכנית בכל הכיתות (180 תלמידים/תלמידות) במהלך כל השנה. כיתות א'-ב', למדו את התכנים שהותאמו לשכבה זו מהתוכנית "אלף בית בדמוקרטיה - חינוך לאורח חיים דמוקרטי". חוברת העבודה האישית "**מחברת הדמוקרטיה**"

שלי" שפותחה בשנים האחרונות, מהווה כלי עזר נוסף למחנכות, ומאפשרת גם להורים להיות מעורבים ולעקוב אחר הלמידה של ילדיהם. כתות ג'-ו', למדו השנה את התוכנית "חוק זה חוק", בו הם בררו נושאים מגוונים, כמו: לשם מה נועדו החוקים, ועל מה הם מגנים? מהו חוק דמוקרטי? מהו שוויון בפני החוק? וכיצד החוק מגן על זכויות בכלל וחופש הביטוי בפרט.

להלן מספר תגובות מתוך השיחות הרבות עם המחנכות. מורה שפרשה לגמלאות אמרה: "יש לא צוד תוכנית עצמית להעביר אותה כמו מתמטיקה, גיאוגרפיה וצפרות – זו מתנה לחיים, למחנכת ולתלמידים, הט אלה שיהיו אנרחי הצתיק במדינה, וחשוב שהם יכירו את הצרכים הדמוקרטיים כבר מילד צעיר, לא יהיה צל מי לסמוך, את הצעירים במדינה לא ידעו כיצד היא קמה וצל מה היא מושגת". מורה אחרת סיפרה שהילדים ממש מתחברים לנושא "חוק זה חוק", משתפים פעולה בפעילויות וממש מחכים לשיעורים בדמוקרטיה ומאוד נהנים מאופן הלמידה שהתוכנית מציעה להם. רכזת הדמוקרטיה בבית הספר מצביעה על הצורך בתחזוקת התוכנית בדמוקרטיה בבית הספר, ואומרת: "בדיוק כמו שאנחנו לוקות להדרכה בצפרות ובמתמטיקה. בדמוקרטיה, אנחנו לוקות אפילו ליותר הדרכה, כי כל פעם אנחנו מצמיקות בנושא אחר, וכל המציאות שבו מאד מאתגרת אותנו, וההדרכה נותנת לנו מצנה לכל האתגרים הללו. לכן כבר עצמו חשוב לנו לתכנן את התוכניות לשנה הבאה."

יסודי גילה א' לחברה וסביבה: מדרשת אדם מלווה את בית הספר בהטמעת לימודי הדמוקרטיה מספר שנים ברציפות והם הפכו להיות חלק מתוכנית הלימודים. בכל שנה המנהל ביחד עם הצוות המוביל בוחרים נושא דמוקרטי בו הם רוצים להתעמק והשנה בחרו בנושא מגילת העצמאות. התקיימה השתלמות קצרה בנושא למחנכות השכבות (חלקן עברו השתלמות דומה בעבר, אך חשו שהן זקוקות לריענון). לאחר מכן כל אחת מהמחנכות בחרה להעביר את סדנאות המתאימות לכיתתה וערכה התאמה עבור תלמידיה – קוגניטיבית ומתודית, בהיקף של 6 עד 10 שעות לימוד. בשיחת הסיכום התלמידים אמרו ששמחו ללמוד את הנושא בדרך אחרת, חלק אמרו שזו הזדמנות עבורם להבין במה המחאה עוסקת, ועד כמה הערכים המודגשים במגילה הם רלוונטיים לחייהם. במהלך הקיץ נקיים שיחות עם הנהלת בית הספר, ונחליט מהם התכנים שיילמדו בשנה הבאה.

יסודי סאלד: בית הספר בחר גם הוא לעסוק בנושא מגילת העצמאות, במתכונת מצומצמת. הועברה השתלמות קצרה למחנכות של שכבות ד'-ו' ו אחת המורות בחרה להעביר את התוכנית בכיתה. התגובות היו חיוביות. בשנה הבאה ננסה להרחיב את הפעילות בבית הספר.

יסודי ארגנטינה: סגן מנהלת בית הספר השתתף בקורס הנחייה של מדרשת אדם ביולי 2022 והחליט ביחד עם המנהלת להכניס שיעורי דמוקרטיה בכיתות עם התוכנית "חינוך לאורח חיים דמוקרטי בבית הספר היסודי". לאורך השנה התקיימו מספר סדנאות לצוות המוביל בהן הם נחשפו למגוון רחב של תכנים דמוקרטיים, ובהתאמה שלהם לשכבות השונות. בשנה הבאה בית הספר מתכנן להכניס למערכת שעה שבועית, שבה יילמדו מושגי היסוד בדרך החווייתית של המדרשה.

תיכון אדם ירושלים: מחנכי שכבת ח' של בית ספר אדם גיבשו תוכנית מפגשים עבור התלמידים/תלמידות, להיכרות עם קבוצות אוכלוסייה שונות שמטרתה חינוך לסובלנות, רב-תרבותיות ונגד גזענות. במסגרת זו נעשתה פניה אל מדרשת אדם כארגון העוסק בחינוך לדמוקרטיה לקיים פעילות עם תלמידי כיתות ח'. הסדנה הועברה על ידי מנחה יהודייה ומנחה ערבי. תחילה התקיימה שיחה להיכרות עם החברה הערבית בכלל, ואחר כך דובר על החינוך לדמוקרטיה בבתי הספר הערבים בירושלים המזרחית. הפעילות עסקה בנושא הכרה בשונות בין פרטים ובין קבוצות. הלמידה הייתה משמעותית ורלוונטית עבורם, והתבטאה בשאלות ובשיחות הממושכות שהתקיימו גם לאחר סיום הסדנאות. נשמח לקיים פעילות המשך גם בשנה הבאה.

בית ספר יסודי: ממלכתי דתי "ראשית": בית הספר פנה אל מדרשת אדם וביקש לעסוק בנושא "שונות ומפגש בין שונים" בקרב כל תלמידי בית הספר, כיתות א'-ו', משום שראה בכך ערך חשוב להתנהלות היומית של המגוון

התרבותי הרחב של קהילתנו. בפגישות שהתקיימו הוצע להנהלת בית הספר לקיים מספר סדנאות מותאמות לכל אחת משכבות הגיל והן הודגמו בפני צוות המחנכות. במאי 23' היו אמורים להתקיים יומיים מרוכזים לכל 25 הכיתות בביה"ס, 2 סדנאות כל כיתה. הושקעו שעות רבות של הכנות: הכנת השתלמות לצוות המחנכות, הכנת החומרים הדידקטיים לפעילות, והכנת צוות של 8 מנחים/מנחות. ערב לפני הפעילות התקשרה מנהלת בית הספר בבקשה שלא לקיים את הפעילות כפי שתוכננה ולדחות אותה בחודש זמן קצר לאחר מכן הועברה פנייה לבטל את כל הפעילות, בשל חשש לתגובות עוינות מצד ההורים ואף המורות.

פעילויות אד-הוק למורים ומורות – 23 בתי ספר יסודיים בעיר: מדרשת אדם נענתה לבקשת מספר בתי ספר, לקבל מערכי פעילות שיתנו מענה חינוכי להקצנה, לקיטוב החברתי ולהלך הרוח הציבורי. הוכן מערך בסיסי של פעילויות המותאמות לכיתות ג'-ו', העוסק במשמעויות השונות של מושג השוויון; שוויון בפני החוק בחשיבותו המרכזית לאורח החיים והשלטון הדמוקרטי; מערכים אלו נשלחו ל-23 בתי ספר ממלכתיים בעיר, למנהלות בתי הספר, ולרכזות החברתיות. לחלק קטן מהם גם ניתנה הדרכה – החל משיחה קצרה, הדרכה בזום, שיחות בעל פה, ועד מפגש קצר לצוות המלווה בתוך בית הספר.

תיכון תל"י בית חינוך: לבקשת בית הספר המדרשה הכינה מספר מערכי פעילות בהקשר ליום זכויות האדם הבינלאומי והתקיימה השתלמות הכשרה קצרה לצוות המורים כדי שיוכלו להעביר את הפעילות בכיתותיהם. הנושאים שנבחרו היו זכויות אדם ועקרונ הכרעת הרוב. הסדנאות הועברו בכיתות ט' ו'-ו', לכ-90 תלמידים. בשיחת הסיכום, המחנכים התרשמו כי התלמידות והתלמידים גילו עניין בתכנים, ומעורבות בתהליכי הלמידה. בכוונתם להמשיך ולהעמיק בנושא גם בשנה הבאה.

בתי-ספר ממלכתיים דתיים – ניסויי תלפיות מזרח, ארנונה, אפרתה: קיימנו מספר מפגשים בשלושת בתי הספר, בהם הוצגו התוכניות הרלוונטיות לשכבות ג'-ו' להנהלת בית הספר, ובהמשכם התקיימו סדנאות הדגמה לצוותים המובילים. הם אמרו שהתכנים רלוונטיים ומתאימים פדגוגית לתלמידים בגיל הצעיר, אבל אינם מספיק מונגשים תרבותית לקהל הדתי-לאומי (למשל הפניות ושילוב מקורות וטקסטים מארון הספרים היהודי), כך שיהיו מקובלים על המורות וההורים. לאור הדיאלוג שנוצר השנה, הם הביעו עניין לשמור על קשר עם המדרשה, במטרה לבדוק זאת גם ביחס לתוכניות ההעשרה בשנה הבאה. למדרשה יש תכנית שפותחה בנושא יהדות ודמוקרטיה והותאמה למערכת החינוך הדתית ועל בסיסה נוכל לבצע את ההתאמות ושילוב טקסטים מהמקורות.

בתי הספר חט"ב ניסויי ארגנטינה, הגימנסיה העברית, בויאר: בתי ספר אלו עמדו איתנו בקשר מתחילת השנה, נפגשנו עם הצוותים החינוכיים שלהם והוכנו תוכניות לפעילות בהיקפים שונים. תוכנית השתלמות בת 10 סדנאות להיכרות עם עקרונות הדמוקרטיה והמתודה להעברתן; תוכנית בהיקף 16 סדנאות בנושא 'פתרון סכסוכים' ומקרה הבוחן ירושלים והן כוללות רכישת ידע היסטורי, סוציולוגי, גיאוגרפי, אתני-דתי-עדתי, וכן כלים לפתרון סכסוכים (הוכן עם רכזת היסטוריה והרכזת החברתית). תוכנית פעילות בת 8 סדנאות לשכבת י"א, שתקדם מעורבות אזרחית חברתית פעילה, בדגש על הנושא של חופש הביטוי והתמודדות עם תופעת הגזענות. בכל בתי הספר הובע החשש מהתנגדויות מורים, הורים ותלמידים לתכנים שעלולים להיות שנויים במחלוקת ומזוהים עם צד אחד של המפה הפוליטית, למרות שאינם כאלו. אנו רואים חשיבות בשמירה על קשר עם אותם בתי ספר, ובהכנת תוכניות ומערכי פעילות שיתנו מענים הולמים לצרכים בכיתות.

מנהלים ביחד יום עיון בסמינר דוד ילין: מדרשת אדם הוזמנה להעביר סדנאות בכנס שהתקיים בסמינר דוד ילין בנושא "רב-תרבותיות" שהתקיים בשיתוף עם המטה לחינוך אזרחי ולחיים משותפים במשרד החינוך, מנהלים ביחד - הלימוד המשותף של מנח"י וחדר מורים - לזכר שירה בנקי ז"ל, בהנחיית מכללת דוד ילין. הסדנאות שמדרשת אדם העבירה "קו הדיאלוג", המחישו באמצעות תרגיל, את החוויה שכל אחד/ואחד יכול להשתייך בו זמנית לתתי-קבוצות

שונות, פעם כחלק מהרוב ופעם כמיעוט. מעבר זה מחדד את הצורך בהגנה מתמדת על זכויות המיעוט. הסדנאות הונחו על ידי שתי מנחות – יהודייה וערבייה. התגובות לפעילות בסדנאות הייתה חיובית ביותר, והיה קושי להפסיק את הדיונים שנוצרו בעקבותיהם.

פעילויות בבתי ספר ובמערכת החינוך בארץ:

מפתן ארז הרצליה: בית ספר מפתן ארז בהרצליה מקיים פעילויות עם מדרשת אדם כבר כמה עשורים. השנה ובשנה הבאה ההשתלמות מוקדשת לנושא: "אמנות ודמוקרטיה". היא מועברת על ידי מורה מבית הספר ועל ידי אוקי מרושק. השימוש בכלים האמנותיים מאפשר קיום דיונים בסוגיות קונפליקטואליות ביותר בדרכים מקדמות דיאלוג. ההשתלמות מתקיימת בצוות המורים המונה 20 משתתפים.

מקיף רבין-תל-מונד: לקראת סוף שנת הלימודים, 18-19 ביוני 2023 הוזמנו לקיים שני ימי פעילות מרוכזים לשכבת ח' – 250 תלמידים ותלמידות עם סדנאות מהתוכנית "אין קצת דמוקרטיה: טיפוח תרבות דמוקרטית ואזרחות פעילה" שכלולה במאגר גפ"ן. הפעילות התקיימה ב-12 קבוצות הנחיה, כל קבוצה השתתפה ב-4 שעות סדנה. הסדנאות עסקו בנושא חירות ושייכות הפרט לקבוצה. הפעילות הועברה באמצעות משחק החוטים, המייצר את הסיטואציה והתחושות בהן כל אחד קשור לקבוצתו ותלוי בה מחד, אך לעיתים הוא גם מעוניין להתנתק ממנה. בסדנה השנייה עסקנו במפגש בין חירויות קבוצתיות.

יסודי חמאד אבו רביעה, כסייפה: בית הספר קיים פעילות בעבר עם מדרשת אדם והשנה פנה אלינו לקיים סדרת סדנאות לתמידי שכבת ה' בבית הספר. הנושא בו בקשו להתמקד היה קבלת האחר, על בסיס התוכנית "אלף בית בדמוקרטיה – חינוך לאורח חיים דמוקרטי בבית הספר היסודי" (הכלולה בגפ"ן). השתתפו בפעילות 4 כיתות והסדנאות התמקדו בשלושה נושאים: הזהות האישית, שוויון ושונות, קבלת האחר. הפעילות היתה חוויתית ונעשה בה שימוש באמצעי יצירה ודיונים קבוצתיים. העבירה את הסדנאות מנחה ותיקה של מדרשת אדם וורדה מרעי אלעטונה, שקיבלה מחמאות רבות והוזמנה להמשיך לקיים פעילות גם בשנה הבאה.

תיכון עוזד, קדימה צורן: הצוות הניהולי של תיכון עוזד פנה אל מדרשת לקיים השתלמויות שונות לשלוש קבוצות של צוותי המורים/מורות של בית הספר בשנת תשפ"ד: השתלמות על שיתוף והשתתפות תלמידים ותלמידות בהחלטות הנוגעות לחייהם בבית הספר; השתלמות לצוות מקצועי על פדגוגיה אזרחית; השתלמות למחנכים ולמחנכות על "דיאלוג מורה תלמיד.ה". כל אחת מההשתלמויות בהיקף 30 שעות לימוד. הקבוצה הראשונה כבר התחילה את ההשתלמות בנושא - שיתוף והשתתפות תלמידים ותלמידות בהחלטות בבית הספר בסוף אוגוסט במסגרת 2 ימי סמינר מרוכזים במרכז ציפורי ביער ירושלים. המשך ההשתלמות וההשתלמויות של הקבוצות האחרות יתקיימו החל מאוקטובר 2023. המשוב שהועבר אלינו מרכז ההשתלמות של בית הספר: *כיה מוּפּוּ. כּלּל הַמּוּרִים נהנו מאור מהתכנים ומכף מה שסיפק. תודה רבה על הארגון והדאגה היומייט האחרוניט. מצבט למהקט.*

יסודי "טבע הדברים" תל אביב: בית חינוך ברוח דמוקרטית. בסוף אוגוסט 22' התקיים יום עיון לצוות המורים/מורות העוסק בחינוך לדמוקרטיה ובהיכרות עם שיטת מדרשת אדם. בהשתלמות השתתפו 15 אנשי צוות ונבדקת האפשרות להמשיך בהשתלמות שם.

בית הספר הדמוקרטי חדרה: בינואר 23 התקיימו יום עיון וסדנאות לקבוצה מעורבת של צוות מורים/מורות ותלמידים. ההשתלמות עסקה בעקרונות הדמוקרטיה הבסיסיים ובדיון במשבר הדמוקרטיה ובדרכים להתמודד איתו מבחינה חינוכית. בתי הספר הדמוקרטיים אינם מלמדים דמוקרטיה כמקצוע חובה והמדרשה קיימה דיון על הצורך בכך בפני התלמידים והמורים. השתתפו כ 20 מורים ותלמידים.

בית חינוך קהילתי גאולה תל אביב: בית חינוך קהילתי גאולה הוא בית ספר עם אוכלוסייה מגוונת מאוד של תלמידים מדרום תל אביב. שליש מתלמידי בית הספר כבדי שמיעה, לומדים בו תלמידים של קהילת הפליטים וכן תלמידים אזרחי ישראל. המדרשה הוזמנה לקיים יום עיון ב-29.8.23 לצוות המגוון, כדי להדגים את שיטת ההנחייה הייחודית שלנו ולסייע להם בבניית תוכנית חינוך לדמוקרטיה במהלך השנה. הצוות הביע שביעות רצון מיום העיון ומהעזרה להמשיך בבניית תוכנית חינוך לדמוקרטיה לבית הספר.

יסודי ויתקין, עמק חפר: נועה מור, מנהלת בית הספר, שהייתה רכזת במדרשת אדם שנים רבות, הזמינה את ד"ר אוקי מרושק להעביר הרצאת מבוא (התקיימה בפברואר 2023) שעסקה בחינוך לדמוקרטיה ודמוקרטיה במערכת החינוך. השתתפו בה צוות המורים וקהילת בית הספר. הרצאה זו מהווה התחלה להשתלמות המשך שתתקיים בשנה הבאה. ההיכרות של המנהלת נעה מור את השפה המקצועית שלנו, מקלה מאוד על המשך התכנון המשותף.

חוות בר – תכנון פעילות על דמוקרטיה וסביבה: מוסד חינוכי על אזורי הנמצא סמוך לקיבוץ צרעה, אליו מגיעים תלמידים מאזור הר טוב לפעילויות בנושאי סביבה. קיימנו פגישת היכרות עם מנהלת החווה ועם חברות הצוות, מפקחת משרד החינוך באיזור הר טוב ושתי נציגות המדרשה, לתכנן השתלמות לצוות. התוכנית תצא לפועל במהלך השנה בהשתלמות של 30 שעות.

מרכז הדרכה ארצי להשתלמויות – שלומי: בשנה קודמת, ביולי 2022 צוות המדרשה הנחה 4 קבוצות של מדריכים/מדריכות ארציים בנושא הדיאלוג הרב-תרבותי וקבלת השונה במערכת החינוך - שתי קבוצות בשלומי בצפון, ושתי קבוצות בבית יציב בבאר שבע. התגובות לפעילויות שהתקיימו היו חיוביות ביותר ובעקבות זאת הוזמנו גם השנה לקיים סדנאות בנושא זה. בנובמבר תשפ"ג קיימנו סדנאות עם שתי קבוצות של גננות, מתכללות ומורות, המגיעות להשתלמויות במרכז ההדרכה הארצי. (מתכללת, זו מי שממונה על התוכנית הכללית של הגננות, היא עוזרת לבניית התוכנית השנתית, מתאמת וממזגת בין גופים שונים, פעילויות שונות ועוד). הסדנאות שהועברו עסקו בנושא קבלת השונה, המשתתפות התנסו וחווות מצבים שהן גם בקבוצות רוב וגם בקבוצות מיעוט. המשתתפות שייכו את עצמן בסיטואציות חברתיות ובאפיונים שונים, לקבוצות ותתי קבוצות שונות. הן התייחסו לרגשות ולחוויות שהן הרגישו ובסיום הסדנא בחנו את ההשלכות על חיי היום יום, הקשורות לשונות בין צוות הגננות בגנים. הפידבק לפעילות היה מעולה. סדנאות אלו העביר דודי שבי, שהצטרף לצוות המנחים של המדרשה לאחר שעבר קורסי הכשרה להנחיה בשיטת מדרשת אדם באזור הצפון, וקיבל ליווי והדרכה.

מנהל חברה ונוער, מרכז הדרכה מחוז חיפה, משרד החינוך: המדרשה הוזמנה להעביר סדנאות לשלוש קבוצות מעורבות יהודיות וערביות בנושא רב-תרבותיות בבית הספר: השתתפו שתי קבוצות של רכזים חברתיים וקבוצה אחת של מנחי מועצות תלמידים. כל אחת מהקבוצות הונחתה על ידי 2 מנחים יהודיה וערבייה שהעבירו 4-5 שעות סדנא בנושא: חופש הביטוי וגישה לטיפול בתופעת הגזענות. הסדנאות הועברו על ידי מנחים ומנחות חדשים שעברו קורסי הכשרת מנחים באזור הצפון בשנה קודמת לאחר שקיבלו הדרכה לקראת הפעילות. המנחים היו: נומיירי אבוג'בל, יהלי גינצבורג-רומח, שפאא ג'אברין, דודי שבי בליווי והדרכה של תמר גרידינגר. המשובים שהועברו מכל משתתפי הקבוצות היו: התכנים מאוד רלוונטים, המנחים. ות מקצועיים, הפעילויות חווייתיות והדיונים היו מרתקים והיינו מאוד מאחיים להשתתף בסדנאות כאילו בעצמי. משוב של רכזת מנהל חברה ונוער מחוז צפון: רציתי להודות על ההנחיה אתמול. למדתי רבות מהמנחים, מהתכנים. הוצגו רעיונות טובים על הצגת מושגים יסודיים וקיימים דיון צניני. בקבוצה אצלי רצו והגיעו לקיים דיון אמזוני, לפני שאנשים מחפשים לדבר על המצב. לא הצענו לשיחה והיווצרות של מה אנחנו יכולים לעשות בעת. אבל אולי צריך עוד לעבוד כדי להצליח לחשוב על הדברים יש לעשות.

פעילות במסגרת ארגוני החברה האזרחית, אקדמיה וקבוצות שונות

הכשרת בני נוער למנהיגות חברתית דמוקרטית באופקים, בשיתוף עמותת חוסן קהילתי אופקים

פרויקט ייחודי זה להכשרת בני ובנות נוער למנהיגות ולמעורבות חברתית-דמוקרטית שהתחיל בדצמבר 2021 ונמשך ברציפות עד היום. תוכנית ההכשרה מתקיימת בשיתוף עם יהלומה זכות, מנכ"לית עמותת "חוסן קהילתי אופקים" במסגרת המיזם של הארגון להכשרת בני נוער בגילאי 15-18 למנהיגות חברתית. עד היום קיימנו עם קבוצה זו שישה סמינרים, כל אחד מהם התמקד בנושא שונה והם התקיימו בירושלים ובאופקים לסירוגין. שלושת הסמינרים הראשונים הוקדשו ללימוד מושגי יסוד דמוקרטים – שוויון, הכרעת רוב ובירור אפשרויות למעורבות חברתית; בירור מושגים שונים של שוויון וכלים ראשוניים של מיומנויות הנחיה – מנהיגות והובלה; והאחרון עסקבפתרון סכסוכים.

השנה, התקיימו שלושה סמינרים לקבוצה שמנתה 22 משתתפים/משתתפות - 17 בנים ובנות בגילאי 15-18 ושולב בה גם בחור עם צרכים מיוחדים מבוגר יותר, 3 מדריכות ומנהלת התוכנית. קבוצה ייחודית זו הייתה פעילה מאוד לאורך כל הסמינרים, עם יכולת גבוהה מאוד של הבנה חברתית והפנמה של התכנים שנלמדו, ורצון עז להעמיק ולהמשיך בלמידה. שלושת הסמינרים עסקו בסוגיות שונות בנושא איכות סביבה ודמוקרטיה.

שני סמינרים שהתקיימו בדצמבר 2022 ובינואר 2023 חידדו את **ההתבוננות של כל אחד ואחת בסביבה כאזרחים שווי זכויות**; למדו שנדרשת **ראייה מורכבת** כאשר דנים בסוגיות סביבתיות שונות, ולעיתים – הצדדים המעורבים בבעיה הם גם "נפגעים" וגם "נהנים"; בדרך למציאת **פתרונות יצירתיים וחדשים** – נדרשות גם **סולידריות** וגם **אחריות חברתית**. הסיוור שקיימו הקבוצות (באופקים), חידד את ההתבוננות בסביבה הקרובה, המושפעת מהפעילות האנושית, ומשפיעה על מערכות אקולוגיות רחבות.

ביוני 2023 התקיים סמינר מרוכז בן יומיים בירושלים במרכז ציפורי והנושא המרכזי היה: עושר-עוני-תרבות והקשר לאיכות סביבה ודמוקרטיה. בסמינר זה הוקדש גם זמן לפעילות חברתית וגיבוש הקבוצה. הפעילויות עסקו בנושאים הבאים: מי ייצג את הדורות הבאים בסוגיות סביבתיות? עושר ועוני בהקשר לסביבה. ונבחנה ההתנגשות שבין הזכות להגנה על הסביבה לבין הזכות לפרנסה; מציאת פתרונות יצירתיים להתנגשויות אלו, תוך שימוש בשיטות לפתרון סכסוכים שנלמדו קודם לכן, מתוך הבנה ששתי הזכויות ראויות, ויש להגן עליהן. בהתאם לכך גם הועלו הפתרונות. הידע הרב שנצבר בסמינרים הקודמים, הביא את הקבוצה לדון בצורה מעמיקה בנושאים.

בכל הסמינרים בני הנוער גילו עניין, חשיבה יצירתית והשתתפות פעילה שבאה לביטוי בשיתופי הפעולה בינם לבין עצמם כאשר פעלו בקבוצות הקטנות, ובמליאת הקבוצה. אלו המשובים של בני הנוער:

"הייתה אווירה טובה, שרמה לי לרצות עוד מהדבר הזה."; "אהבתי את החיפוש בהסתובבות בציר. זה נתן לי לגלות דברים שלא ראיתי קודם; הפצילות בקבוצה עצרה לי להיפתח ואפשרה לי ליצור עם קשרים חדשים."; "הפצילות דרבנה אותי להבין שאנחנו נדע לחדד את הצרכים שלנו, כך שיהיו רלוונטיים עבורנו."; "נהניתי מההסתובבות בציר – פצילות שהייתה אקטיבית יותר, ונתנה לי כוח לחשוב ולרצות לשנות דברים עם הבית הספר."; "אני לא בא הרבה ל"חוסן" לצערי. אבל גיליתי שכל פעם שאני כן בא, אני לומד ומקבל ערך נוסף. החשיפה לידע כללי ולדרכי עבודה היו מרתקות – כל כך נהניתי לעבוד בקבוצה, אפילו כשהיו מחלוקות, כי יכולתי ללמוד מזה על עצמי ואל החברים – זה היה מרתק. שמחתי להשתתף, ואני מתכוון להציג יותר לחוסן."; "היה נחמד שבאתן ממרחק כל כך גדול, זה לא ברור מאילו. כשהפצילות יותר אקטיביות, אז מרגיש לי יותר טוב ואני מחוברים יותר. הצרכים שלמדנו – הם כל כך חשובים, ואם כצעירים שמח אותי שניתנו לנו הכלים והכוח לשנות, וברור שננסה לשנות."; "היה כיף. התלבטתי אם לבוא בגלל הצומס שיש לי. יש לי בטחון, אבל יש לי גם חדיש שאני מסדר לצעמי – חדיש שמתקיים אותי בהשתתפות שלי בקבוצה. אבל התחזקתי כאן, ואני מודה ליהלומה שלא מוותרת עלי. אהבתי את ההסתובבות בציר. לקחתי מאן הישטי, ומאד מקווה שאצליח

להשפיע:: נהיית מהמפגשים עם מדרשת אדם, ונשארת עם טעם על עוד. תמיד יש צרכ מוסף ללמידה מהסוג הזה, ולטעם הפעם נתרמת מכך מאוד - למדתי גם על צמיחה וגם על הסביבה.״

דברים שפרסמה יהלומה בפייסבוק: ״באיזה צורת אנחנו חיים ומה אנחנו רוצים להשקיע לדורות הבאים? - סמינר וסדנת התבוננות ואקטיביזם בנושא משבר האקלים, דמוקרטיה ושלום. מנהיגות הנוער יהלומי חוסן קהילתי אופקים צ״ר במפגש נדיר וצפוי ידע עם מרצות סדנאות מופתיות ממדרשת אדם ותמיכת מתנדבי החוסן. תודה מכל הלב לשותפות שלנו שבאות בתחושת שליחות ובהתנדבות מלאה. איריס אדרי, לירל זולן, יולנדה, תמר, צובדיה, עו - האהבה תנצח!!״

והמשוב המסכם ששלחה יהלומה: ״מאז שבני הנוער עובדים הכשרות במדרשת אדם אני מרגישה שנוי עצום בשיטתם לזכויותיהם ולזכויות בני האדם בכלל. כל מיני מצביעים אותנו לצד סוגיות חברתיות ומרחיבים את תודעתנו. הסמינר האחרון עסק באיכות הסביבה. חברתי נושא זה מאחר ובקסיסו הוא נוצר במרחב האישי והציבורי. מדובר באחריות אישית וציבורית לשמירה על כדור הארץ. כל פעולה כדור הארץ פועלת בצורת החי, הצומח והדומם. זו אחריות עלובלית לא על אדם אחד, מקום אחד או קבוצת אנשים זוהי אחריות קולקטיבית לצולט עלם. בני הנוער הקימו לפני כשנתיים מיני הנקרא ״דבוראים צעירים״ מובילים אותו ניתאי וליצד מהחוסן. ומתנדבים בתיחזוק ושימור רוב בני הנוער. המיני נוסד לפני כשנה כשנתיים פוזר וליצד זולן יצאו לטיול מטעם חוסן קהילתי אופקים. לדברי הנוער ״במהלך הטיול עברנו הרצאה מפי שרון, דבוראית מאבן יהודה שחשבה אותנו לצולט הדבוראות. היא לימדה אותנו על הדבורים והתחיליכים שקורים בכורתי, על חשיבות הדבורה לצולט ולאנושות כמאביקה על 80% מהצידולים החקלאיים בצולט, ועל סכנת ההכחדה החמורה על הדבורה. באתו המפגש התאהבנו בדבורים והחלטנו שאנחנו לא יכולים לשבת בחיבוק ידיים אלא חייבים לפעול למצן הצלתן.״ כיום הם מרצים בכיתות אודות הדבורים ואנו חשים ששפתם השתנתה. הם מדברים על זכות המיצוט מול הרוב, על ההתחממות הגלובלית, על שוויון מגדרי ומצדדי וביצד על שאיכותיהם לתיקון צולט. עלושה מבני הנוער קיבלו הצטיינות על תרומתם ומצורבותם החברתית ליצד זולן ואוריאל דדון הצטיינות צירנית וניתאי פוזר הצטיינות מחוזית.״ ; הפעילות האחרונה במדרשת אדם יצרה זיבוס ומחויבות על הקבוצה לצטייה נוספת ואני מקווה שפעם הבאה נראה מיני חדש שקשר לאיכות הסביבה ודמוקרטיה. ממשובי בני הנוער למדתי שאין תחליף לשית, לימוד, התבוננות והרחבת אופקים דרך מצורבות חברתית. הנושאים בהם עסקנו נתנו להם ביטחון וכליים לאקטיביזם.

טיקטוק סמינר אופקים: https://www.tiktok.com/@hosen_ofaqim/video/7189559299377614081
 אוסף טיק טוק נוער חוסן קהילתי אופקים: https://www.tiktok.com/@hosen_ofaqim

חשוב לציין שבעקבות הסמינרים שהתקיימו עד עכשיו יש רצון גדול להמשיך ולהקדיש את המפגשים הבאים לזכויות החברתיות ולשוויון. אנו מחפשים אחר משאבים.

דיקנט הסטודנטים אוניברסיטה העברית - תוכניות הנוער, היחידה למעורבות חברתית:

סדנאות לרכזי מדריכי נוער בסיכון בירושלים, וסטודנטים מלגאים התקיימו בינואר-מרץ 23'. מנהל תוכניות הנוער של האוניברסיטה העברית, שהשתתף בקורסי הבשרת להנחיית קבוצות של המדרשה הזמין את צוות המדרשה לקיים השתלמות בנושא: שונות ורב-תרבותיות בירושלים, לרכזי מדריכי נוער בסיכון בירושלים - יהודים וערבים. התקיימו מספר מפגשים עם הצוות הבכיר של היחידה לבניית תוכנית ההכשרה שעסקו בידע תיאורטי הנדרש לקיום מפגשים בין קבוצות, וגם בהתנסות במספר פעילויות. נשמעו הצרכים, הוגדרו המטרות, הועלו מספר רעיונות, ובחנה ההתאמה בין הצרכים למטרות ולתוצרים בפועל. יצאנו לדרך עם 7 קבוצות הנחיה, שבכל אחת מהן היו בין 13 ל-18 משתתפים, שהתנסו בפעילויות השמות דגש על שונות ורב-תרבותיות בכלל, ובירושלים בפרט. 96 הסטודנטים שהיו בסדנאות, העבירו את התכנים לכ-480 בני נוער ירושלמים בירושלים המערבית. הסטודנטים דיווחו על כך שהנושאים היו מאוד רלוונטיים להם, דרך ההנחיה הייתה חדשנית ומעניינת עבורם, והכלי שניתן להם מהווה דרך עבודה טובה ומקדמת בזמן העבודה שלהם עם בני הנוער. קיבלנו משובים חיוביים מאוד לפעילות ואנחנו מתכננים במשותף את הפעילויות לשנת הלימודים הקרובה - עם הסטודנטים ועם בני הנוער.

כוכבי המדבר - סמינרים להכשרת מנהיגות דמוקרטית בדואית לקבוצות נשים וגברים במכינות:

זו השנה השנייה שמדרשת אדם מקיימת פעילות עם המוסד החינוכי בנגב "כוכבי המדבר". מוסד זה מקיים רצף של תוכניות חינוכיות עם בני נוער ועם בוגרים בדווים צעירים וצעירות במסגרת החינוך הפורמלי והבלתי פורמלי. מטרתו פיתוח דור חדש של מנהיגות בדואית צעירה, שתשנה את המציאות בקהילה הבדואית ובמרחב הנגב. כוכבי המדבר פועלים החל מגילאי 14 ועד 20+ ומכינות של שנה לגילאי 18-20. מכינת גברים הנקראת "חממה למנהיגות ויזמות" ומכינה לנשים "ראידאת להעצמה נשית ומנהיגות". המדרשה עבדה השנה, כמו בשנה קודמת עם שתי המכינות. במרץ 2023 התקיים סמינר בן יומיים בירושלים לשתי קבוצות נשים של מכינת "ראידאת" וסמינר למכינת הבנים "החממה" שהתקיים בקיבוץ רוחמה.

הסמינרים התמקדו בהיכרות עם מושגי יסוד דמוקרטיים ובבירור משמעותם בתהליך הקבוצתי, בכללן בירור מושגי מהי זכות, מושג השוויון וסוגי שוויון, סוגי רוב ומיעוט, הכרעת רוב ועריצות רוב. שני הסמינרים הונחו על ידי ד"ר תוויה מג'דוב וסאבר ראבי.

סמינר בן יומיים של מכינת הנשים "ראידאת להעצמה נשית ומנהיגות" מרץ 2023 – שתי קבוצות. הדיונים בסדנאות עסקו בשאלות כמו: שוויון: אחרי שדנו בעיקרון השוויון, משמעותו וסוגיו. הקבוצה התמקדה בשוויון בין המינים. המשתתפות דיברו על החשיבות שהבנות יקבלו אותה הזדמנות מבחינה לימודים אקדמיים. חלק ניכר מהמשתתפות התמקד בשאלת האפליה בגלל צבע. "אזלנו בקרוב, זו שאפה קריטית. מתייחסים לשחורים כמת רמה. לא מתחננים מהם, אפילו השפה שלנו מתייחסת לשחור או לצבצב שחור כמשהו פליסי ונחות". שאלת דת ודמוקרטיה: חלק מהמשתתפות טענו שיש סתירה בין דת האסלאם ובין הדמוקרטיה. "אנחנו מפתחות מהפתיחות ומחפרה פלי אפולות. הדת והמסורת מצדיקים לנו אפולות מסוימים. נכון, לפעמים, אנחנו פורצות את הצבצב, אך צדיץ עשה אפולות".

בסמינר שולב סיור בירושלים עם ד"ר אמאר בן-בדיס: הסיור התקיים בשכונה אלטורי שמשקיפה על העיר העתיקה. הוא הסביר על ההיסטוריה העתיקה והמודרנית של ירושלים. משתתפת: "אני מציצה לירושלים להתפלל, אך אף פעם לא הסבירו לי על המקומות הקדושים אצל הדתות ואל ההיסטוריה המסופת של הציר הצתיקה "הקטנה". בסוף הסיור המשתתפות והמדריכות הביעו את הערכתן לידע שקיבלו, והבינו את המורכבות של העיר העתיקה מבחינה היסטורית וגם מבחינת מה קורה היום.

משובים של מנהלות מכינת הנשים: "היה מאוד מצניין לבנות. לחלקן היה טוב במיוחד בפלף שבקורונה לא מנא למדו אגרות, והנושאים שדנו בהם קשורים ללימודי אגרות, אך בצורה אחרת. ההפעלות וההנחיה היו מצוינים. הן אהבו את הקישור בין התכנים לבין חיי יום יום שלהן. הן הרגישו שהנושאים רלוונטיים להן. גם הסיור היה מאוד מצניין ומאמץ." [רציתי להודות לכת מקרה לב על סמינר הדמוקרטיה שארגנתם עבורנו. החניכות חזרו עם הפנה גדולה יותר של המערכת הדמוקרטית, הצוללות והדרכים בהן ניתן להשיג. זה הציג בתקופה מצוינת עבורנו בשנה ושני המנחים – ת'וואיבה וסאבר היו מצוינים. מבחינה לוגיסטית, הצלחתם לדאוג לכל הצרכים שלנו מצד ומצד, מה שאפשר לחניכות שלנו – בנות שרובן לא ישנו מצולת מחוץ לבית – להתמסר ללימודים, מכיוון שכל המסביב שיכול היה להסח את דעתן היה מטופל. השיא של מתודות ומחקים במשפחות השונות צלרו להקליף את האווירה ולרתום את החניכות ולהשאיר אותן מרוכזות. הסיור עם אנואר בשכונת התורית היה גם כן מצניין מאוד! שוב תודה רבה, בטוחה שנהיה שוב בקשר לקראת השנה הבאה, אלה

סמינר בן יומיים למכינת הבנים "חממה למנהיגות ויזמות", התקיים במאי 23' בקיבוץ רוחמה. 2 קבוצות הנחיה. היתה התעניינות והשתתפות פעילה בסדנאות והיתה התייחסות לעיקרון שנלמד בחייהם. אחרי שדנו בעקרונות המשטר הדמוקרטי, הם ניסו ליישם מה שלמדו על המועצות או העיריות שהם שייכים אליהם. הם דיברו על הבעייתיות של חופש הבחירה לבין להשתייכות השבטית. הם הביאו דוגמאות איך ראשי מועצות מקומיות מקדמים את האינטרסים של המקורבים להם. שאלת המגדר גם העסיקה אותם. הם ניסו להבין את ההתנהגויות של חברי החברה שלהם בהקשר הזה. והעלו שאלות כמו: למה זוגות יכולים לשבת במסעדה לאכול בעיר או בחו"ל אך לא מוכנים לעשות זאת בתוך היישוב שלהם. הם גילו התנגדות לגיל הצעיר של נישואין, במיוחד בקרב הבנות, אך בו

זמנית, חלקם, לא רצה שהנישואין יהיה החלטה פרטית של הבחורה. יש לערב את ההורים. בסיכום הם העלו את הנקודות הבאות: "היה משמעותי ללאמוד על ההבדל בין רצון ולכות. זה סידר לי את הדברים כראש"; היה לי חדש שיש לי זכויות כאזרח ויש לי זכות ללכת ולבדוק את תקציב הצירייה; למדתי על סוגי השוויון השונים. לפני כן ידעתי שיש רק "שוויון". זה פתח לי אופקים להבין את הדברים בצורה יותר מאמיקה ורחבה;

משוב ששלח אחד המדריכים (מתוך שניים) שהשתתפו בסמינר: "היו לנו יומיים של למידה מאוד מצניינים. צאצא ותוואיבה, מנחם של מדרשת אדם, באו להצביר לחניכים סדנאות בנושא דמוקרטיה ולהוות, אני מספר לכם על החוויה של החניכים שהיה תוכן מאוד משמעותי ומאתגר בשבילם, הם היו מאוד פעילים לקחו את הדברים ברצינות, היה להם מספיק מקום להשתתף ולהנות מהפעילות, אני עוד מוסיף שזה היה לי מלאך ומאוד חשוב, המנחם הצבירו בדרך מאוד טובה שצרכה לקבוצה להיות חלק ולא להכריז את המשמעות, ממליץ מאוד על עוד מפגשים תודה.

כוכבי המדבר מעוניינים מאוד להמשיך את הפעילות עם מדרשת אדם ואנחנו מקווים שנצליח להשיג לכך מימון.

סמינר הקיבוצים: כבכל שנה, הוזמנה המדרשה לתת הרצאה במסגרת קורס המנחים והמנחות של סמינר הקיבוצים ביום הלמידה לזכרו של יצחק רבין במכללה. הנושא של יום זה היה "שותפויות בונות דמוקרטיה בדגש על הכרה של זהויות שונות בחברה הישראלית". ההרצאה התקיימה ב-20.10.22 בנושא דיאלוג ושיח דמוקרטי. הרצאה נוספת הועברה בנובמבר 22 והיא עסקה בחינוך לדמוקרטיה ודמוקרטיה במערכת החינוך.

עמותת סיפור-חיכאיה: עמותה המקדמת שיח על הנרטיבים השונים של הסכסוך הישראלי פלסטיני, הזמינה את ד"ר אוקי מרושק-קלארמן, לשני מפגשי זום עם הציבור בעיקר אנשי חינוך ופעילי החברה האזרחית – להיכרות עם תוכניות המדרשה והמתודה הייחודית לחינוך לדמוקרטיה. המפגש הראשון התקיים ב-28.2.23 בו השתתפו כ-60 אנשי חינוך ופעילי החברה האזרחית. המפגש הוקדש להרצאה של ד"ר אוקי מרושק על שיטת ההנחיה הייחודית של מדרשת אדם "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה" וכן בתיאור מגוון הפעילויות של המדרשה במערכת החינוך ובחברה האזרחית. מוקד המפגש היה הפעילויות של המדרשה על חינוך לדמוקרטיה. בעקבות הצלחת המפגש, הוחלט על הרצאה נוספת לפורום סיפור-חיכאיה שגם הוא התקיים בזום. המפגש השני התקיים ב-14.8.23 בו השתתפו כ-50 אנשי חינוך ופעילי החברה האזרחית. ההרצאה הוקדשה לשיטה הייחודית של מדרשת אדם לטיפול בסוגיית הנרטיבים השונים של הסכסוך הישראלי פלסטיני ובהבדל בין הגישה של ארגון סיפור-חיכאיה לזו של המדרשה. (הוצגה הגישה של הנרטיב הכפול, הנרטיב הרב לאומי, הנרטיב הזהותי והנרטיב פורץ הדרך והמפגש ביניהם). (קישור להרצאות: <https://youtu.be/hlcSBgp40jc>; <https://youtu.be/6mUCqQFIA34>)

מרכז תוכן קיימות, יער ירושלים, מרכז ציפורי: מדרשת אדם מלווה מזה מספר שנים את צוות ההדרכה של מרכז ציפורי העוסק בהקמת מרכז תוכן קיימות ביער ירושלים. בשנה האחרונה הצטרף לצוות רכז חדש של הפרויקט שהחל בבניית תכנית מחודשת של הפעילות במסגרת המרכז. הוצעה תוכנית של מדרשת אדם "סביבה, חברה, קהילה", בה הושם דגש על הקשר ההדדי ההדוק בין סביבה, דמוקרטיה וחברה. צוות ההדרכה של ציפורי קיבל השתלמות קצרה במושגי יסוד בדמוקרטיה, כדי לחשוב כיצד ניתן יהיה לשלב את הערכים הדמוקרטיים בתוך הפעילויות השונות המתקיימות בשטח הפתוח. דגש נוסף הושם על תכנון קבוצות-מפגש של בני-נוער יהודים וערבים, המגיעות לפעילויות במרחבי היער. תכנון מפגש ביער מצריך תשומת לב גם לשלב ההכנה בכתות, וגם לפעילויות המותאמות תרבותית לקהלים השונים: כך למשל אם מדובר בהכנת אוכל משותפת – כיצד ניתן לכבד את הצורך במנהגי אכילה שונים של קבוצות האוכלוסיה השונות בישראל. טבעונות, כשרות וכד'; כל אלו קיבלו מקום בשיח שנוצר בין צוותי החינוך של המפגשים ובין בני הנוער לבין עצמם.

תנועה ישראלית – קורס הכשרה: מדרשת אדם בקשר עם הארגון בשנתיים האחרונות. תנועה ישראלית היא עמותה המבקשת לצמצם את הפער בין האזרח לבין השלטון על ידי חיזוק הדמוקרטיה הלוקלית בקהילות השונות ברחבי ישראל. מדרשת אדם קיימה השנה שני ימי עיון לצוות תנועה ישראלית: יום עיון בדצמבר 22 שהתמקד בהוראת השיטות לפתרון סכסוכים ככלי בעבודה הפוליטית הקהילתית. בינואר 23 התקיים יום עיון לקידום אמנה חברתית ישראלית. במסגרת מפגשי הייעוץ של מדרשת אדם לחברי התנועה שעסק בדרכים לקידום שיח על אמנה חברתית בישראל. כמו כן התקיימו שני מפגשי ייעוץ נפרדים לרכזת המיזם של האמנה החברתית בתנועה.

"מה פתאום פמיניזם עכשיו?" קורס מקוון: קורס בשיתוף עם מח' החינוך של המועצה האזורית משגב בנושא פמיניזם ודמוקרטיה. הקורס בן שישה מפגשים התקיים במהלך חודש ספטמבר 22', בו השתתפו נשים מהמועצה האזורית משגב וממקומות אחרים. הקורס עסק בנושאים: מהו שוויון מגדרי?; שוויון בתעסוקה ובזכויות עובדות ועובדים; האישי הוא הפוליטי – מהו משמעות הרעיון הפמיניסטי המדובר והאם הוא מתאים לנו?; נשים- שלום ומלחמה; האם יש מודל דמוקרטיה מתאים לנשים?

הרצאות במסגרת פורום מאבק החינוך

בגימנסיה הרצליה, תל אביב התקיים ב-10.4.23, יום מפגש הערכות ראשון של [#מאבק החינוך](#), בהשתתפות כ-60 נשות ואנשי חינוך. במסגרתו ד"ר אוקי מרושק העבירה הרצאה וסדנאות בנושא – ניהול שיח במצבי קונפליקט במערכת החינוך והתקיימו גם סדנאות בשיתוף עם ד"ר קרן קטקו איילי מומחית בפדגוגיה אקטיביסטית לקידום אזרחות פעילה.

חוות בר, מטה יהודה: קבוצת מורים ממאבק החינוך יזמה את יום עיון ביחד עם מדרשת אדם בו השתתפו אנשי חינוך מהמועצה האזורית הר טוב ומאיזור ירושלים. ההרצאה של ד"ר אוקי מרושק היתה על ניהול דיון קונפליקטואלי בנושאים דמוקרטיים שנויים במחלוקת בכתה. מרצים אחרים שהיו ביום זה: פרו' יוסי דהאן על השפעת ההפיכה השלטונית על מערכת החינוך הממלכתית. נציגת האגודה לזכויות האזרח שהציגה את הזכותן למורה – החוק המעניק לגיטימציה למורים לעסוק באקטואליה ואוקי מרושק על ניהול שיח בכתה. מבין המשתתפים היה מנהל מחלקת החינוך במועצה, מנהלות רשת החינוך קדמה ועוד.

הרצאה ודיון **במושב הבונים לאנשי חינוך מאזור חוף הכרמל** התקיים 31.8.23. בנוסף להרצאה התקיים דיון עם שחר שגב ממובילי מאבק החינוך על תפקיד המורים בימי משבר אלו. בעקבות יום עיון זה, התקיימו בספטמבר 2023 שתי הרצאות נוספות ל 2 חדרי מורים - בבית הספר האזורי קרית חינוך מעיין השחר בעין החורש ובבית הספר תיכון הרצוג בכפר סבא.

מקאן - משרד פרסום MaCann Tel-Aviv:

סדרת הרצאות/סדנאות להדגמת שיטת מדרשת אדם "בצוותא - המרה של קונפליקט בדילמה" ביוזמת יעל גבירץ, מובילת Social Impact ב-מקאן תל אביב. הוכן פורמט של שעה וחצי - שעתיים הבנוי על מבוא לשיטה ותרגול, המעניק כלים אפקטיביים לקיום שיח מכבד בעת מחלוקת. ההרצאות מיועדות למנהלי ועובדי ארגונים עסקיים וחברתיים. זוהי השתלמות קצרה להיכרות עם שיטת ההנחיה שלנו לקידום שיח מכבד בכלל ובמצבי משבר ואי הסכמה באופן מיוחד. עד כה התקיימו 4 הרצאות והמשובים שקיבלנו נלהבים. חברת מקאן תרמה למדרשה סכום כסף החורג מתעריפי ההרצאות.

פיתוח תוכניות חדשות

פודקסט – דמוקרטיה מתחילה בחינוך:

פרויקט חדש של מדרשת אדם בשיתוף עם ד"ר קטקו איילי אותו התחלנו במרץ 2023. המטרה היא להנגיש את העקרונות דמוקרטיים ואת הקשר שלהם לחיי היומיום של בני נוער (18-11), מורים, הורים והציבור הרחב. במציאות הקיימת היום בה השיח הופך למקוטב ואליים, כשדעות מנוגדות יוצרות ניכור, פחד ושנאה, אנחנו חושבים שזהו הזמן להבין היטב מהי דמוקרטיה, לקדם שיח מכבד ולהעניק כלים לשינוי חברתי לילדים ולבני נוער. חלק נכבד מהשיח מתקיים ברשתות החברתיות ולכן יש צורך בהתאמת הכלים למדיום הדיגיטלי. הפודקסט שלנו מיועד לאנשי חינוך והוראה, לילדים/ילדות, לבני נוער ולהורים, שמתלבטים איך לשלב למידה של עקרונות הדמוקרטיה בשיח היומיומי בביתה, בין החברות והחברים, בתנועות הנוער ובמרחב הציבורי המשותף למבוגרים וילדים.. בפרויקט מתוכננת סדרה של 12 פודקסטים, כל פרק ייסוב סביב עיקרון דמוקרטי ספציפי באמצעות סיפור מחיי היומיום, שיונחה על ידי שתי מנחות וכן ישתתפו אנשי מקצוע מתחומים שונים אשר ביחד ידונו או ימחישו את העיקרון הדמוקרטי שבפרק. כל פרק ילווה במערך שיעור לחינוך הפורמאלי/בלתי פורמאלי ויוצעו השתלמויות הכשרה לאנשי חינוך כיצד לעשות שימוש במדיום הזה ובמערך השיעור להעביר בביתה.

בין הנושאים: מהי בכלל דמוקרטיה? האם יש רק שיטה דמוקרטית אחת? עקרונות היסוד הדמוקרטיים - חירות, שוויון, זכויות (האם יש קשר בין זכויות לחובות ומהו?), שלטון החוק במשטר דמוקרטי, חשיבות חופש הביטוי, הזכות למחאה, הפרדת רשויות מהי? חינוך ודמוקרטיה: איך מחנכים לדמוקרטיה? מהן המיומנויות הדמוקרטיות הנדרשות וכיצד מלמדים אותן? (כבוד לזולת, סובלנות, פתרון בעיות בדרכי שלום, עקרונות השיח המכבד – המרת קונפליקט בדילמה), חשיבות החברה האזרחית במשטר הדמוקרטי. עד היום הוקלטו 3 שלושה פודקסטים. הם יועלו לרשת באוקטובר (בכפוף לאירועים).

לשמחתנו, הצלחנו לגייס תרומות לפרויקט מקרן ריינה, ומתורמים פרטיים אחרים. והגשנו לאחרונה הצעה לפרויקט זה לשגרירות האמריקאית בירושלים, וקיבלנו אישור לתמיכה בפרויקט שיכלול גם קורסי הכשרה לאנשי חינוך שנקיים בשנה החדשה.

דמוקרטיה במשבר – פעילויות בנושאים אקטואליים לדיון בביתה – תכנית חדשה

פותחה תכנית חדשה שבאה לתת מענה לצורך החינוכי בפעילויות מקצועיות להבנת הסוגיות הדמוקרטיות השנויות במחלוקת בימים אלו, להבהיר את המשמעויות קצרות וארוכות הטווח של השינויים המשטריים המוצעים עתה ולתת את הכלים הדמוקרטיים להתמודד עימם. (גם חוק החינוך הממלכתי המליץ על חינוך לדמוקרטיה, לחשיבה ביקורתית ולמעורבות חברתית; חוזר מנכ"ל: [התכנית הלאומית ללמידה משמעותית – השיח החינוכי על נושאים השנויים במחלוקת](#); וגם [חוק חינוך ממלכתי, תשי"ג-1953 סעיף 2](#)). התוכנית מתייחסת לעשרה נושאים לדיון בביתה, לכל אחד מהם מוצעת פעילות אחת או שתיים ורקע תיאורטי קצר. שיטת ההנחיה של מדרשת אדם "[בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה](#)", עומדת בבסיס הפעילויות המוצעות.

הנושאים בתוכנית הם: שוויון – מושג השוויון ומשמעותו במשטר הדמוקרטי; חופש הביטוי; הכרעת רוב ועריצות רוב בדמוקרטיה; הפרדת רשויות וחשיבותה; בחירת שופטים בדמוקרטיה; הזכות להיבחר; גבול הציות; עילת הסבירות; מחאה לגיטימית בדמוקרטיה; ההיבט המגדרי של ההפיכה המשפטית. עד היום פורסמו והופצו ארבעה נושאים ברשתות החברתיות, לאנשי חינוך ולפעילי המחאה החברתית בקבוצות השונות. בימים אלו אנו מסיימים את העריכה הגרפית של התוכנית והיא תועלה למדיה, תופץ לצוותי חינוך בכל הארץ ונעודד פניה למדרשת אדם

להעמקת הידע כיצד להנחות את השיעורים ולקיים השתלמויות נוספות פנים-אל-פנים. כמו כן, נקיים בזום מפגשי סופרויז'ן למעוניינים/ות. אנו מודים ל"מיתר, משרד עו"ד" שנתנו את התרומה להפקת התוכנית.

פוסטר "אותיות הדמוקרטיה"

פרויקט משותף של ד"ר קטקו-איילי המובילה קהילת פדגוגיה אקטיביסטית בשיתוף עם ד"ר אוקי מרושק מנכ"לית מדרשת אדם לחינוך לדמוקרטיה ולשלום, ועם אמנון רייכמן, מפורום המרצות והמרצים למשפטים למען דמוקרטיה. בשלב הראשון של הפרויקט עוצב פוסטר לבתי הספר היסודיים (לאחר מכן פוסטר גם לתיכונים) כדי ליצור "קיר דמוקרטיה" בית ספרי בו מופיעים מושגי היסוד הדמוקרטיים. הפוסטר הועלה לאינטרנט להורדה ולהדפסה. בתי הספר שמקבלים את הפוסטר מוזמנים לשלוח תמונות של הכיתות שלהם עם פוסטר האותיות, על קיר הדמוקרטיה שיצרו.

פעילות בינלאומית – קורסים, הרצאות על בסיס שיטת בצוותא "Betzavta- Adam Institute's Facilitation Method"

אוניברסיטת Middlebury Institute of International Studies, מונטריי קליפורניה העניקה בטקס רב-משתתפים, שהתקיים במאי 2023, ד"ר לשם כבוד לד"ר אוקי מרושק-קלארמן. היא נבחרה לשאת את הרצאת האורח המרכזית לכ-1,000 בוגרי המכון, הוריהם והצוות האקדמי. בהרצאה הוצגה שיטת העבודה הייחודית של המדרשה. אנו מודים **לפרופ' אבנר כהן**, אשר חיבר ביננו לבין מידלברי.

במסגרת נסיעה זו לקבלת הפרס במונטריי קליפורניה, ד"ר מרושק העבירה עוד שתי הרצאות: הרצאה למרצים ממכון מידלברי ולקהל הרחב בעיירה כרמל על המחאה המתקיימת בישראל. הוצגו נושאי המחאה העיקריים ובנוסף ניתוח של מגמות התפתחות שונות שלה.

בית הכנסת בכרמל הזמין את חברי וחברות הקהילה לשמוע על מדרשת אדם ועל פעילותה. הקהילה גילתה עניין בדברים ונוצרו קשרים אותם אנו מקווים להרחיב בהמשך.

קורסים בינלאומיים שונים:

המדרשה מקיימת קורסי הכשרת מנחים ומנחות ושיתופי פעולה עם ארגונים ואוניברסיטאות בחו"ל, בעיקר בגרמניה, למעלה מעשרים שנה. החל ממאי 2020, עם פרוץ הקורונה, קיימנו קורסי הכשרה מקוונים בנושאים אקטואליים שונים במסגרת ה"אקדמיה הווירטואלית", ומאז התקיימו 46 קורסים בשיטת ההנחיה של המדרשה "בצוותא – המרה של קונפליקט בדילמה". קורסים אלו מאפשרים לנו להנגיש את התוכניות שלנו לאנשי חינוך, לעודד היכרות בין קהלים רבים בעולם העוסקים בתחום, לייצר גלובליזציה של ערכים דמוקרטיים וכן להרחיב את מקורות ההכנסה העצמית שלנו. חשוב לציין שבקבוצות הבינלאומיות משתתפות ומשתתפים מישראל ובאמצעותם נחשפת המדרשה ושיטת העבודה שלה לקהל הרחב. השנה, החל מאוגוסט 2022 ועד סוף אוגוסט 2023 קיימנו ארבעה קורסים מקוונים וקורס פנים אל פנים.

קורס מקוון בנושא: מגדר ופתרון סכסוכים - Conflict Resolution Through the Prism of Gender - זהו הקורס השלישי בנושא אשר התקיים במהלך אוקטובר עד תחילת דצמבר 2022. השתתפו בו נשים מגרמניה, איטליה, ספרד, הולנד, אנגליה, ארה"ב ונשים ישראליות, פלסטיניות. הקורס איתגר את המשתתפות ליצור נרטיב נשי

לסכסוכים באזורים מהם באו וכן ליצור ידע חלופי חדשני לגישות הקיימות על פתרון סכסוכים, אשר נוצר ברובו המכריע על ידי גברים.

קורס מקוון בנושא "חינוך לדמוקרטיה ודמוקרטיזציה של מערכת החינוך"; התקיים בפברואר-מרץ 2023. בקורס זה נבחנו מודלים שונים של קידום תהליכים דמוקרטיים במערכת החינוך ונבחן הקשר בין פיתוח תהליכים אלו לחינוך אזרחים פעילים במשטר דמוקרטי. נבדקו מבנים שונים של מועצות תלמידים, הקשר בין פעילות המועצה לבין המתרחש מחוץ לכותלי בית הספר, שיטות הבחירות של תלמידים למועצות התלמידים, מידת הייצוגיות ועוד. בקורס השתתפו בעיקר מנחי מנחים מאירופה בשיטת ההנחיה של מדרשת אדם, אשר ביקשו להעמיק בנושא החינוך לדמוקרטיה ובדרכים ליישום שלו במערכת החינוך.

קורס מקוון בנושא "כיצד להנחות נושאים של חינוך לדמוקרטיה ולשלום בקו-הנחיה"; התקיים בפברואר – מרץ 2023 בהנחיה משותפת של ד"ר אוקי מרושק עם סאבר ראבי. הקורס עסק במודלים שונים של הנחייה משותפת בחינוך לדמוקרטיה בכלל ובקיום מפגשים בין קבוצות מקוטבות במדינות השונות, או בין אזרחים ממדינות שונות. בקורס נידון בהרחבה הקשר של היחסים בין המנחים והתהליכים המקבילים להם בקבוצת המפגש. נבחנה לעומקה השאלה של יחסי הכוח הקיימים מחוץ למסגרת ההנחיה לבין אלו המתקיימים בין המנחים לבין הקבוצות הנפגשות. בהשתלמות השתתפו בעיקר מנחי מנחים בשיטת ההנחיה של מדרשת בעולם, אך הצטרפו גם מנחים בעלי ניסיון ממסגרות אחרות. ייצוג רחב במיוחד היה למנחים מגרמניה, מישראל ומנחים פלסטינים.

קורס מקוון לקבוצת מורים/מורות מבית-ספר "סלע", וושינגטון Sela Public Charter, Washington DC School, Washington DC בנושא: אלף בית בדמוקרטיה – חינוך לדמוקרטיה בבית הספר היסודי; קורס שכלל 24 שעות לימוד והתקיים במהלך 4 ימים בין התאריכים 18-24 באוגוסט 2022. בבית הספר היסודי סלע - 80% תלמידים השייכים לקהילה האפרו אמריקאית ו-20% השייכים לקבוצות שונות בחברה האמריקאית, ביניהן ישראלים השוהים בחו"ל או אזרחים יהודים אמריקאים. בית ספר זה החליט לייחד את עצמו מבתי ספר אחרים בכך שהוא שם דגש על לימודי העברית, לכל הבאים בשערו. צוות בית הספר פנה למדרשת אדם לקיים קורס בסיסי לחינוך לדמוקרטיה לתלמידיו. הקורס התקיים במתכונת היברידית והתוכנית "אלף-בית בדמוקרטיה", הועברה לצוות המוביל שלו. הצוות גילה עניין רב בתוכנית ואנחנו במו"מ איתם על האפשרויות להמשך. שניים מאנשי הצוות השתתפו גם בהשתלמות הבינלאומית על חינוך לדמוקרטיה ודמוקרטיה במערכת החינוך.

מכון גוסטב שטריסמן, באד בוונסן, גרמניה - Gustve strestmann Institute - קורס פנים אל פנים: הקשר עם המכון קיים שנים רבות, בשנים האחרונות מתקיים בו קורס הכשרה מתקדם למנחים ומנחות שהוכשרו בעבר ועובדים בשיטת בצוותא. באוקטובר 2022 התקיים קורס הכשרה בן ארבעה ימים אינטנסיביים שהתמקד במודלים דמוקרטיים של אקטיביזם חברתי (התנדבות, מחאה, תקשורת ועוד). בדצמבר 2023 נקיים השתלמויות העשרה למנחי בצוותא ובאירופה בכלל במכון זה.

אוניברסיטת ברלין www.n-zertifikat.tu-berlin.de - הפקת ספר על חינוך לדמוקרטיה: במהלך תקופה ארוכה מתקיים קשר בין מדרשת אדם לבין האוניברסיטה הטכנית בברלין. במסגרת זו התקיימו מספר קורסים מקוונים של חינוך לדמוקרטיה לסטודנטים ולמשתלמים אורחים ממדינות שונות. את ההשתלמויות הנחו ד"ר אנדרה באייר מגרמניה וד"ר אוקי מרושק ממדרשת אדם. ד"ר אנדרה באייר הוכשר במשך מספר שנים בשיטת ההנחיה של מדרשת אדם והוא מלמד באמצעותה את הסטודנטים שלו. בתום מספר שנות הנחייה משותפת הוחלט להוציא לאור על ידי האוניברסיטה הטכנית ספר שיחות בין השניים על חינוך לדמוקרטיה. הספר יהיה דומה במתכונתו לספר של הפילוסוף פריירה, אשר בחר להביע את מחשבותיו בדיאלוג. בחודשים האחרונים השניים שוקדים על השיחות אשר

יהוו את ליבת הספר. מאמר עם פר'ו' רפאל כהן אלמגור מאנגליה אשר פורסם בספר שיצא לאור בפולין על סוגיית המגדר בישראל.

בפברואר 2024 יתקיים באוניברסיטה הטכנית בברלין קורס הכשרת מנחים/מנחות; ובמרץ 2024 אמורה להגיע קבוצת סטודנטים של האוניברסיטה לירושלים לקורס בן ארבעה ימים. קורסים אלו יהיו המשך ישיר לקשר בין הארגונים.

מועצת הצעירים והנוער של בוואריה: בנובמבר 2023 תגיע קבוצה של 20 צעירים וצעירות שמאורגנת על ידי מועצת הצעירים והנוער של בוואריה - District Youth Council of Upper Bavaria K.d.ö.R. לקורס של שבוע ויכלול מפגש עם קבוצה של 20 ישראלים עם 20 גרמנים. הקורס יתקיים במרכז ציפורי ביער ירושלים. בעקבות המלחמה נדחה הקורס.

סמינר שהתקיים בזאגרב, קרואטיה של הארגונים: The Centre for Civic Education and Human Rights and Documenta – סאבר ראבי, השתתף כנציג מדרשת אדם בסמינר בתאריכים 26-28 בספטמבר שהוקדש לנושא התמודדות חינוכית עם תוצאות המלחמה. השתתפו בו נציגים מקרואטיה, סרביה, רוסיה, אוקראינה, גרמניה. סאבר הציג את המדרשה ואת השיטה החינוכית שלנו "בצוותא – המרת קונפליקט בדילמה", את הניסיון שלנו בחינוך אזרחי לפתרון סכסוכים, והעביר סדנה להדגמת השיטה בנושא היחס לעבר בפתרון סכסוכים. משתתפי הסמינר הביעו התעניינות רבה בשיטות החינוכיות של מדרשת אדם וביקשו להיות בקשר עם המדרשה כדי שיוכלו לקיים פרויקטים משותפים.

ההנהלה הציבורית של העמותה

מאז האספה הכללית שהתכנסה ב-11 בנובמבר 2022, חברי הוועד המנהל וחברי וועדת הביקורת קיימו ישיבות במהלך השנה שעסקו בנושאים הבאים:

- תקציב המדרשה ובחינת מקורות מימון נוספים – הוקמה ועדת כספים לחשיבה משותפת על מקורות חדשים לגיוס כספים;
- קבלת דיווח מהצוות על הפעילויות המתקיימות;

בוועד המנהל של מדרשת אדם מכהנים כיום ארבעה עשר חברים וחברות ובוועדת הביקורת שני חברים, שסייעו במהלך כל השנה לפעילות העמותה, ואנו מודים להם על כך:

ועד מנהל: גיא בן שחר, יו"ר, נאוה איזין, אמנון ורנר, מרים גולדשטיין, עדנאן דאוד, בני פרל, יואב סילברט, ניקי לקס, עמילי ענבר, פאר-לי שחר, ענבל גור בן יצחק, יונתן מרסקי, פאר-לי שחר, אראלה הדר, רעות פינג דסברג;
ועדת ביקורת: עדי רוזנטל, יצחק שריג.

אנו מבקשים להביע שוב את צערנו הרב ואבלנו הכבד על מותו ללא עת, של חברינו עו"ד עאדל פרייג', שהיה חבר בוועד המנהל משנת 2012. עאדל הובא למנוחות בכפר קאסם ביום 16.9.22. יהי זכרו ברוך.

אנו מבקשים להביע את צערנו על פטירתו של יוסי בן בסט ז"ל, אשר עמד להצטרף לוועדת הביקורת של המדרשה. יהי זכרו ברוך.

המדרשה מבקשת להודות מקרב לב לכל הקרנות, הארגונים, הרשויות אשר תמכו ומימנו את הפעילות בשנתיים האחרונות תשפ"ב ותשפ"ג. תודה מיוחדת לכל האנשים מישראל, אירופה, ארה"ב וקנדה שתרמו למדרשת אדם במהלך קמפיין גיוס הכספים שקיימנו בפברואר 2022 וסייעו לנו להמשיך ולקיים את הפעילויות לחינוך לדמוקרטיה ולשלום.

ישראל: הקרן לירושלים; משרד החינוך; משרד עו"ד מית"ר; חג-בגג; ארנה וצלי רשף וארלדן השקעות בע"מ; תורמים פרטיים אחרים.

אירופה: באמצעות הקרן לירושלים - חברת BMW, גרמניה; קרן המבורג מייסודו של פרופ' רימסטמה, גרמניה; קרן ריינה, אנגליה; קרן Felm, פינלנד; האיחוד האירופי (עבור פרויקט שהסתיים ב-2021);

ארצות הברית: U.S. Department of State, U.S. Embassy's Jerusalem (עבור פרויקט פודקסט)

הוועד המנהל מודה לכל חברי וחברות הצוות על התגייסותם ומאמצייהם להצלחת עבודת המדרשה. אנו מאחלים לכולם ימים שקטים ובטוחים, שלום ושוויון.

בברכה,

גיא בן שחר, יו"ר ועד מנהל וד"ר אוקי מרושק, מנכ"לית מדרשת אדם

נודה לכל אחת ואחד מכם אם תוכלו להמשיך בתמיכתם החשובה כל כך בימים אלו ואנו מבטיחות ומבטיחים לעשות את המיטב עם תרומות אלו. http://www.adaminstitute.org.il/donate_he לתרומה:

חברי הנהלה ציבורית של מדרשת אדם בשנת 2023

חברי וחברות וועד המנהל:

1. **גיא בן שחר** – יו"ר ועד מנהל, עו"ס קליני. עוסק בטיפול- פסיכותרפיה לילדים ומבוגרים במסגרת מרפאה של "מרכז לבריאות הנפש לב השרון" בנתניה וגם בקליניקה ברעננה. בעבר גיא עבד במדרשה כרכז וכמנחה ושמר על קשר לאורך השנים. הצטרף לוועד ב-2021, התמנה ליו"ר ב-18.1.2022.
2. **נאוה איזין** – ארכיונאית (MA בארכיונאיות, BA בתיאטרון, ובמקרא, ותעודת הוראה). ניהלה את הארכיון לחינוך יהודי באוני' תל אביב. חברת מרכז נעמ"ת והמזכירות הארצית של הסתדרות המח"ר. יו"ר הוועד המנהל של מדרשת אדם מרץ 1998- ינואר 2022. פעילה במדרשה משנת 1995.
3. **אמנון ורנר** – חבר קיבוץ "כרמיה". גמלאי, סופר, איש חינוך ופדגוג (MA בסוציולוגיה של החינוך). כותב, אוסף ומספר סיפורים. מתנדב בפו"ש ובפורום המשפחות השכולות. חבר הוועד המנהל משנת 1998.
4. **ד"ר הרב בני פרל** – איש חינוך, מנהל ישיבה תיכונית לאמנויות (ד"ר לפילוסופיה על מחקרו בתלמוד בפילוסופיה אונ' בר-אילן. בוגר בית ספר "מנדל" למנהיגות חינוכית בירושלים, תעודת הוראה). חבר ועד גם ב"האגודה לזכויות האזרח". חבר הוועד המנהל משנת 2003.
5. **מרים גולדשטיין** – עוסקת בחינוך יצירתי, ריתמיקה ותנועה (תעודת הוראה בחינוך גופני ומוסיקה לגיל הרך). חברת הוועד המנהל משנת 2005.
6. **עדנאן דאוד** – אדריכל. בעל משרד פרטי להנדסה אזרחית וחברה לעבודת הנדסה ובנייה בשם "המשולש" בכפר קאסם. חבר הוועד המנהל משנת 2010.
7. **ד"ר יואב סילברט** – ד"ר לפילוסופיה ולהיסטוריה של החינוך. מרצה במכללת לוינסקי ומכללת בית ברל. (ד"ר ביה"ס לחינוך אוניברסיטת תל אביב). גימלאי משרד החינוך. התנדבות: עזרה לחקלאים פלסטינים, בעיקר במסגרת "רבנים שומרי משפט". חבר הוועד המנהל משנת 2013.
8. **אראלה הדר** – לשעבר שגרירת ישראל בפראג (MA היסטוריה ויחסים בינלאומיים). ניהלה את מחלקת זכויות אדם במשרד החוץ וייצגה את המדינה בוועדה לזכויות אדם בז'נבה, ובעצרת האו"ם בניו יורק, בארגון הצלב האדום הבינלאומי והישראלי וב"ועדת האמנה על הפליטים". בעבר היתה פעילה ב"קו לעובד", בעמותת "רופאים לזכויות אדם". חברת הוועד המנהל משנת 2002.
9. **פאר-לי שחר** – היתה עורכת, כתבת ומגישה בקול ישראל במשך 25 שנה. יש לה ותק של 48 שנים בתקשורת – בגלי צהל (ככתבת הראשונה ביומני החדשות), ככתבת מדינית ופוליטית בעיתון חדשות ועל המשמר, וכיום היא פעילה בעמותות לטובת האוכלוסיה המבוגרת, חברה בוועדת המנהל של מכון אג'יק מכון הנגב ופעילה בנשים עושות שלום. הצטרפה לוועד בסוף 2020.
10. **עמילי ענבר** – אשת חינוך, מטפלת משפחתית וזוגית, לשעבר יועצת בכירה בשפ"י משרד החינוך. הכירה את המדרשה בפרויקט מפגשים של שפ"י ומדרשת אדם שנעשה בעקבות אירועי אוקטובר 2000 – "רשת לגישור רב תרבותי ורב לאומי". לאורך כל השנים נשמר אתה הקשר. הצטרפה לוועד 2021.
11. **ניקי לקס** – פסיכולוגית קלינית, פעילה חברתית ופעילת שלום מזה שנים רבות. הצטרפה לוועד 2021.
12. **ד"ר ענבל גור בן יצחק** – דוקטור במחשבת ישראל ופוסט דוקטורנטית במחלקה למחשבת ישראל באוניברסיטת בן גוריון. פעילה חברתית ופעילה בחיי התרבות בקהילה במקום מגוריה עומר. הצטרפה לוועד 2021.
13. **ד"ר ועו"ד רעות פינג דסברג**: מומחית למשפט ופוליטיקה. חוקרת את בית המשפט העליון ויחסו למיעוט הערבי בישראל. פעילה חברתית, מובילה מיזמים חינוכיים וחברתיים: תכנית מנהיגות ארצית בתנועת ישראל 2050 בשיתוף התאחדות הסטודנטים והסטודנטיות בישראל, מיזם "שישי במשקפיים" - תוכן איכותי וחוויתי לילדים בתקופת הקורונה. יועצת משפטית של עמותת "תור אסתר", קידום ועזרה לבוגרות בית ספר"יפתח בנות מחול" בדרך

לעצמאות כלכלית ונפשית. פעילה בהנהגת בית הספר בראשית וקידום יוזמות בבית הספר. מובילה מיזם "פרשה ושיר", שיתוף פרשת שבוע ושיר קהילתי על בסיס שבועי. הצטרפה לועד 2021

14. יונתן מרסקי – עוסק בשיווק ופיתוח עסקי בהייטק ישראלי ובינלאומי. בוגר תנועת הנוער הבונים-דרור דרום אפריקה וצפון אמריקה. יליד קייפטאון דרום אפריקה. פעיל במרצ הרצליה. הצטרף לועד 2021

חברי וועדת הביקורת:

1. **עדי רוזנטל** – מומחה בארגון וניהול מערכות חברתיות וכלכליות, עד לאחרונה היה מנהל קהילה בקיבוץ פלמחים ומנהל שיווק וקשרי לקוחות חברת O.R.S. גרנות, מגזר הקיבוצים. (BA פקולטה לחקלאות, ולימודי מסלול EMBA, התמחות בניהול אסטרטגי, באוניברסיטה העברית). חבר וועדת ביקורת משנת 2012.
2. **יצחק שריג** - איש כספים, ועוסק בתחומי ההייטק ויצוא התעשייה הישראלית; תושב תל-אביב, אב לשלושה וסב לשבעה. נבחר לתפקיד בספטמבר 2022.